

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919.

Andra kammaren.

Nr 31.

Tisdagen den 1 april.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 357, av herr *Lithander*; och

nr 358, av herr *Sjöblom*;

till bevillningsutskottet, motionen nr 359, av herr *Andersson* i Nacka; samt

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 360, av herr *Gustafsson* i Örebro; och

nr 361, av herr *Tengdahl*.

§ 2.

Bankoutskottets härpå föredragna utlåtanden nr 33—35 bordlades åter.

§ 3.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Interpellation.

Herr *Engberg*, som yttrade: I pressen ha framkommit mer eller mindre bestämt formulerade anklagelser därom att under år 1918 vid svenska beskickningen i Ryssland förekommit svåra oegentligheter. De anmärkningar, som därvid framstälts mot tjänstemän vid beskickningen i Petrograd, generalkonsulatet i Moskva ävensom utrikesdepartementet i Stockholm, äro följande:

1) Vid växling från svenska kronor till rubler för den tyska civil- och krigsfångeverksamheten i Ryssland har för kronan redovisats visst rubelbelopp, väsentligen understigande vad i allmänna marknaden vid respektive tidpunkter kunnat erhållas för svensk krona. Tillfredsställande förklaring över detta förhållande samt över dispositionerna av de synnerligen avsevärda differenserna har icke kunnat läm-

Interpellation. nas. Det anmärkta förfarandet synes hava förekommit såväl i Petrograd, vid legationen, som i Moskva vid generalkonsulatet.

(Forts.)

a) I Petrograd hade till en ingenjör H. Rasch av legationen överlämnats samtliga affärer beträffande legationens förseende med ryska rubler mot svenska kronor. På detta uppdrag uppgives Rasch hava gjort oerhörda förtjänster. Sålunda uppgives från tillförlitligt håll att vid växling av en miljon kronor till rubler, Rasch gjort en förtjänst av ända till 700,000 rubel. Rasch intog gentemot legationen en så gynnad ställning att man måste fråga sig om icke möjligen mellan Rasch och vederbörande legationstjänstemän existerat vissa hemliga avtal.

b) Vad generalkonsulatet i Moskva beträffar, fournerades det samma ursprungligen med rubler från Petrograd, och var alltså urståndsatt att självt verkställa växlingen från kronor till rubel. På nyåret 1918 framställde emellertid generalkonsulatet begäran hos vederbörande överordnade att självt få verkställa ifrågavarande växling.

Utan att inhämta instruktioner från beskickningen och med förbigående av ett avtal angående leverans av 5 miljoner rubel som redan av beskickningen för generalkonsulatets räkning träffats med herr Rasch, tillhandlade sig generalkonsulatet under några veckors tid ej mindre än omkring 15 miljoner rubel.

Till styrkande av anklagelsen mot generalkonsulatet att vid verkställd växling oförklarade differenser uppstått, har i pressen hänvisats till att någon slags halvt hemlig revision av dessa generalkonsulatets räkenskaper verkstälts, varvid konstaterats, att generalkonsulatet genom allt för oförmånliga växlingar tillskyndat vederbörande uppdragsgivare en förlust av 4 miljoner rubel. Såsom leverantör av rubelbeloppen figurerar en spekulant vid namn Hilferding. Då emellertid de verkliga köparna av de svenska kronorna, vissa ryska firmor, hava utbetalat så väsentligt högre belopp i rubel än de bokförda, måste man änyo fråga sig om hela skillnaden, som ju uppgick till miljoner, stannat hos herr Hilferding, eller om icke också med honom träffats vissa hemliga avtal.

2) Enär den nu relaterade växlingen var synnerligen vinstgivande, låg det i vederbörandes intresse att verkställa densamma i så stor skala som möjligt. Till disposition stod visst å Stockholms Handelsbank i Stockholm insatt kronbelopp. Å bankens löpande räkning kunde legationen, respektive generalkonsulatet, draga checker. Köparna av checkerna hade uppenbarligen ingen möjlighet att omedelbart kontrollera om tillgodohavande fanns innestående i Stockholm, täckande checkbeloppet, men ansåg naturligen det svenska generalkonsulatets stämpel å de utskrivna checkerna synnerligen trygghande, ja så trygghande, att sagda checker betalades med väsentligt högre kurs än privata checker. Av dessa omständigheter synes generalkonsulatet hava begagnat sig, för att sålunda i vidsträcktaste omfattning kunna verkställa växling av kronochecker till rubler. Medan å hela beskickningens konto fanns innestående 1 miljon kronor vid ifrågavarande tidpunkt, utfärdade generalkonsulatet checker, till sammanlagt belopp av omkring 6 miljoner kronor. Följden blev också den, att större

delen av checkerna icke kunde av banken honoreras förrän långt senare. *Interpellation.*

(Forts.)

I följd av det nu senast anmärkta oegentliga förfarandet erhöll uppenbarligen generalkonsulatet, likaväl som även i sin mån legationen, ett överskott av ryska rubler, som tyskarna vid avvecklingen av vårt skyddsmaktsupdrag vägrade övertaga. Situationen löstes emellertid enligt uppgift på följande sätt:

3) *Rubelsmuggling* var något som under alla förhållanden var en synnerligen lukrativ affär. Medan 33 svenska ören kunde i Ryssland utbytas mot en rubel, kunde denna rubel — överförd till Stockholm — betinga ett pris av nära en krona. Man förstår sålunda själva affärens konstruktionen: 33 kronor säljas i Ryssland för 100 rubel, vilka överförs till Stockholm och där säljas för 100 kronor. Dessa 100 kronor överförs till Ryssland och säljas för 300 rubel, vilka åter överförs till Stockholm o. s. v.

Från såväl legationens som generalkonsulatets sida företogs enligt uppgift ytterst omfattande utsmuggling av rubler respektive införande av svenska kronor. Till rörelsekapital tjänade såväl omnämnda å beskickningens bankkonto innesående medel, vilka på angivet sätt mångfaldigades, som även enskilt kapital.

4) Icke blott rubler utan även en mångfald varor såsom antikviteter, tavlor, ryskt porslin, spetsar och mattor ha av legations- och konsulatstjänstemännen utsmugglats för att med stor avans försäljas i Sverige eller utlandet. Vid dessa såväl som rubelsmugglingarna missbrukades kurirers och diplomaters på tro och heder vedertagna internationella rätt att medföra vissa öppnade bagager.

5) Många enskilda tjänstemän, som sågo de gynnsamma tillfällena till vinst genom inköp av rubler eller andra exportförbudna värdeföremål, saknade enskilt kapital. Somliga tillgrepo då dylikt kapital ur de penningdepositioner, som av svenska och utländska affärsmän och kapitalister inlagts hos legationen och generalkonsulatet. Sedan antingen de lånade rublerna på nyss angivet sätt med vinst översmugglats till Sverige, eller också för de lånade penningarna uppköpts exportförbudna värdeföremål vilka sedan utfördes och försålles, ersattes lånen. Blott i enstaka fall uppstodo vissa svårigheter eller försinkningar vid ersättande av de lånade beloppen.

6) Här beskrivna missbruk av ämbetsställning borde under hela år 1918 hava varit bekanta för såväl minister Brändström i Petrograd som för utrikesdepartementet i Stockholm. Veterligen ha emellertid inga effektiva åtgärder vidtagits för att röja upp med missförhållandena.

7) Sedan utredning i dessa saker slutligen i början av år 1919 framtvingats, synes de, som främst ägt skyldighet att åstadkomma fullständig klarhet och rättelse, hava ansträngt sig att obehörigen begränsa utredningen.

Så långt vad som i denna sak offentligen blivit veterligt.

Här relaterade anklagelser mot en svensk beskickning ha en så allvarlig innebörd, att de på det allra intimaste beröra vad som måste anses vara en livsbetingelse för vår nations politiska ställning: vår

Interpellation.
(Forts.)

nationella heder. Varje misstanke om passerade oegentligheter av antydnda slag får därför i viss mån en politisk räckvidd och förvandlas därmed till en angelägenhet icke minst för svenska folkets valda representanter. Det blir här en fråga icke blott om privata personers handel ochandel. Det blir obönhörligt en fråga om nationens förtroende svikits eller icke svikits på poster, där dess rubbande är ödesdigrare än vanligt. Det blir frågan om Sverges förbindelser med utlandet på alla punkter vårdas i hederns, anständighetens och gentlemanmässighetens anda eller om de fläckas och sudlas av korrupcionens. Sverges riksdag kommer snart att ta ställning till ett regeringsförslag om parlamentarisk kontroll över utrikespolitiken. Redan den enhällighet, varmed de olika partiernas representanter samlats i kravet på en dylik kontroll införande, bör vittna om nationens önskan att känna trygghet och äga klarhet i sina förhållanden till andra. Vad är därför naturligare än att från folkrepresentationens sida det reses ett oefftergivligt krav på att de nu framkomna beskyllningarna mot vår beskickning i Ryssland föranleda en granskning, som utan hänsyn till något annat än sanningen icke blott går fullständigt till botten med det hela utan även ger öppet och oförbehållsamt besked om granskningens resultat.

Genom två officiella kommunikéer har det redan kommit till allmänhetens kännedom, att en utredning i berörda avseende pågår. En sak synes mig emellertid viss, och det är, att denna utredning redan från början skulle sakna det mest givande materialet, ja, kanske det enda verkliga bevismaterialet, därest icke regeringen beslutar vidtaga alla erforderliga åtgärder för att ur vissa bankers redovisningshandlingar och böcker ta kännedom om de konton, som beröras av denna affär. Ett slutförande av den pågående utredningen utan en dylik föregående bankinspektion måste betraktas som så halvgjort verk, att förtroendet till undersökningsresultatets vederhäftighet omöjliggöres. Men därmed stode också i själva verket nationen utan det klara besked, den har en obestridlig rätt att begära.

Det synes mig vidare böra allvarligt sättas i fråga, huruvida icke med hänsyn till de stora ekonomiska intressen, som kunna antagas förefinnas att förhindra en effektiv undersökning, ävensom till den politiska innebörden i här föreliggande affär några folkets förtroendemän böra beredas tillfälle att biträda vid den föranstaltade utredningens fullföljande.

På grund av vad jag i det föregående anfört, anhåller jag att till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena få framställa följande frågor:

1) Då de påtalade oegentligheterna påstås hava delvis ägt rum redan i början av 1918, varför har officiell undersökning om förhållandena påbörjats först 1919?

2) Då ifrågakvarande oegentligheter — provision vid valutatransaktioner och rubelsmuggling i kurirbagage — få antagas hava ägt rum i största hemlighet och därför knappast lära kunna annat än i enstaka undantagsfall konstateras genom vittnesförhör med i

oegentligheterna icke inblandade: är det eders excellens mening, att klarhet kan bringas över saken med mindre än att vissa bankkonton, som beröra de i denna affär inblandade, bli för undersökningen tillgängliga, och är det eders excellens avsikt att för den händelse en dylik bankinspektion prövas för undersökningsresultatets vederhäftighet nödvändig, tillråda regeringen att besluta alla härför erforderliga åtgärder? Interpellation.
(Forts.)

3) Då i förevarande affär riksdagens intresse av full klarhet är ostridigt, är det eders excellens avsikt att för tillgodoseende av detta intresse bereda några medlemmar av riksdagen tillfälle att biträda vid undersökningens fullföljande?

Denna anhållan bifölls av kammaren.

§ 4.

Avgåvos följande motioner, nämligen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 106, angående vissa egnahemsväsendet berörande frågor:

nr 362, av herr *Sjölander*;

nr 363, av herrar *Olsson* i Ramsta och *Osberg*; samt

nr 364 och 365, av herr *Magnusson* i Skövde;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 345, med förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m.:

nr 366, av herr *Lithander*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 322, angående beredande av ytterligare rörelsekapital för bränslekommissionen:

nr 367, av herr *Lithander m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 157, med förslag till lag angående tillägg till § 27 mom. 4 värnpliktslagen den 17 september 1914:

nr 368, av herr *Mossberg*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 355, angående anslag till lantmäteriväsendet m. m.:

nr 369, av herr *Osberg*;

nr 370, av herrar *Tengdahl* och *Lübeck*;

nr 371, av herr *Molin* i Dombäcksmark; och

nr 372, av herr *Olsson* i Morastrand;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 276, angående pensionsförbättring för viss personal vid armén:

nr 373, av herr *Olsson* i Broberg m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 302, angående pensionsförbättring för viss personal vid marinen:

nr 374, av herr *Olsson* i Broberg m. fl.; och

nr 375, av herrar *Leander* och *Jeppsson*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 276, angående pensionsförbättring för viss personal vid armén:

nr 376, av herrar *Leander* och *Jeppsson*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 290, med förslag till

lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 28 mars 1917 om förbud i vissa fall mot fortskaffande av gods med svenskt fartyg mellan utrikes orter m. m.:

nr 377, av herr *Thore m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 358, med förslag till ändrad lydelse av §§ 6, 7, 9, 16, 19 och 21 riksdagsordningen och till övergångsstadgande däri:

nr 378, av herr *Hansson* i Stockholm;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 262, angående anslag till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande:

nr 379, av herrar *Norman* och *Andersson* i Knäppinge;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 385, med förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område:

nr 380, av herrar *Norman* och *Andersson* i Knäppinge;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 338, angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid folkhögskolor samt statsunderstöd åt nämnda skolor:

nr 381, av herr *Eriksson* i Grängesberg;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 312, angående anslag till undervisning i trädgårdsskötsel:

nr 382, av herr *Welin*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 278, med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 54 och 56 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862:

nr 383, av herrar *Fast* och *Johansson* i Trollhättan;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 326, angående tillfällig löne reglering under år 1919 för vissa befattningshavare å ordinarie stat inom den civila statsförvaltningen ävensom angående förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom samma förvaltning samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel:

nr 384, av herr *Nilsson* i Kabbarp m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 265, angående anslag till lantbruksskolor, lantmannaskolor och lantushållsskolor:

nr 385, av herr *Kant*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 329, med förslag till förordning om uppskattning av mark i och för framdeles skeende taxering till jordvärde- eller jordräntestegringsskatt m. m.:

nr 386, av herr *Lindman m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 285, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 26 april 1918 om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden:

nr 387, av herr *Lindman*;

nr 388, av herr *Andersson* i Knäppinge m. fl.; och

nr 389, av herr *Nilsson* i Vibberbo m. fl.

Samtliga dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 5.

Ordet lämnades nu på begäran till

Herr Lindman, som anförde: Herr talman! Ett antal motioner ha nu blivit inlämnade med anledning av de Kungl. propositioner, som under de senaste dagarna inkommit på riksdagens bord. Förvisso hade detta antal blivit vida större, om det hade varit möjligt för riksdagens ledamöter att få tid att ta del av hela denna mängd av kungl. propositioner, som under sista tiden strömmat in över riksdagen. Rätteligen borde jag kanske ha gjort dessa påpekanden, då någon kungl. proposition avlämnats, men vad jag ämnar säga, kan ju lika väl få framföras i detta sammanhang.

Då grundlagen ändrades, föreskrevs det, för att möjliggöra ett påskyndande av riksdagsarbetet, att alla kungl. propositioner skulle vara avlämnade inom 70 dagar ifrån riksdagens öppnande; men ingen hade väl på grund därav tänkt sig, att man just vid den tidpunkten skulle komma med en sådan mängd propositioner på en gång. Meningen var väl, att propositionerna skulle komma in undan för undan och icke på detta sätt i en enda överväldigande massa. Utan att göra anspråk på att ha räknat så noga igenom allesamman har jag sett efter och funnit, att propositioner, daterade fr. o. m. den 10 mars, under den korta tiden därefter ha inkommit till ett antal av omkring två hundra. Vidare är att bemärka, att de kungl. propositionerna icke utdelats i kammaren samtidigt med, att de avlämnats. Det dröjer, efter vad jag tror mig ha konstaterat, ibland ända till 8 å 9 dagar, innan de läggas på riksdagsmännens bord. Förr i tiden var det alltid, då en proposition icke i tryck utdelades samtidigt som den avlämnades, vanligt att man från oppositionshåll genast påtalade dröjsmålet. Nu har dröjsmålet blivit regel, och utdelandet uppskjutes icke blott en dag eller två utan många dagar.

Jag förstår mycket väl, att hinder kunna finnas, särskilt i dessa tider, då spanska sjukans härjningar gjort sig starkt kännbara även bland tryckeriernas personal. Men det är i alla fall en orimlighet att riksdagen nödgas ta emot en sådan mängd propositioner, som nu, på en gång. Man har icke ens möjlighet att hinna läsa igenom dem, knappt att ta den allra flyktigaste del av dem. Under sådana förhållanden blir allt tal om 10 dagars motionstid fullkomligt illusoriskt. Till på köpet kom denna propositionsflod vid en tidpunkt, då, på grund av kända förhållanden, riksdagen hade ledigt under en veckas tid, för att dess ledamöter skulle beredas tillfälle att deltaga i valen i sina hemorter.

Jag har, herr talman, velat säga detta helt enkelt därför, att det synes mig, att man knappast kan underlåta att påtala ett förhållande, sådant som detta. Det är synnerligen anmärkningsvärt, och det främjar icke ett verkligt gott riksdagsarbete.

Vidare yttrade

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet Palm-

st i e r n a: Herr talman, mina herrar! Jag kan fullt instämma med den föregående ärade talaren däruti, att det givetvis är ett missförhållande, att vissa — och i detta fall rätt många — propositioner icke varit tillgängliga för riksdagens ledamöter under den motions-tid, som i grundlagen är föreskriven. Men om man går närmare in på denna sak, tror jag, att man säkerligen skall finna, att detta förhållande är beroende på omständigheter, som man icke kunnat övertvinna, såsom sjukdomsförhållanden, som den ärade talaren redan har berört, och omständigheten med hänsyn till arbetsförhållandena inom tryckerierna. Dessa omständigheter ha gjort, att, ehuru vederbörade departementschefer med all kraft sökt förhindra uppkomsten av denna mycket tråkiga eventualitet, har detta icke lyckats.

Nu har emellertid grundlagen med denna korta motionstid icke förutsett annat, än att en proposition alltid *kunde* läggas på riksdagens bord, när propositionen väckes. Jag undrar, huruvida icke litet var har under denna riksdag och även tidigare börjat ifrågasätta, i vad mån motionstiden, sådan den enligt paragrafens avfattning i grundlagen blivit bestämd, behöver ändras. Redan det förhållandet, att sådana omständigheter kunna inträffa, utan att det överhuvud taget kan åstadkommas en förändring härutinnan, gör, att man kanske behöver överväga, om ej någon ändring av grundlagen bör ske. Jag har även ett annat skäl att påpeka detta förhållande nämligen vad redan i herr Lindmans yttrande omnämndes därom, att åtskilliga riksdagsmän vid tidpunkten i fråga voro hemresta, varigenom skapades ytterligare en svårighet att taga del av propositionerna och därmed även att skriva motioner med anledning av desamma. I sin mån visar även detta en olägenhet, som uppstår med den korta tiden för avgivande av motioner med anledning av en kunglig proposition.

Nu vill jag emellertid dessutom med anledning av herr Lindmans beklagande av, att så många propositioner kommit så här mot slutet, ha sagt, att jag tror, att situationen överhuvud blir sådan, så snart man har en tidsbegränsning, en viss dag, i detta fall den 22 mars. Arbetet kommer då att trängas ihop mot slutet, för att man skall kunna hinna med det nödvändiga. Och under vilken regering som helst, som får en viss termin sig förelagd i fråga om avlämnandet av propositioner, kommer situationen att bli den, att avlämnandet tränges ihop mot slutet. Detta må vara nog så beklagligt, men det ligger nästan i sakens egen natur, att ett sådant förhållande framtvingas.

Jag förmodar, att den ärade talaren, när han klagade över, att det var så många propositioner. Dock gärna vill förstå, att med hänsyn till det tidsläge, som nu råder, ett rent exceptionellt propositionskrivande måst framtvingas. För övrigt tror jag, att, om man jämför det antal propositioner, som framlagts på riksdagens bord i år, med motsvarande antal föregående år, det inalles kanske ej blir flera, men att det har blivit hopträngt, därför att vad som varit spritt på längre tid nu blivit på kortare tid sammanfört.

§ 6.

Härpå föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 391, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av dels väckt motion om åvägabringande av utredning i fråga om beredande av kostnadsfri skolmateriel åt barn i folk- och småskolor, dels ock andra kammarens beslut i frågan; och beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

§ 7.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från bankoutskottet:

nr 78, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förslag om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897;

från första lagutskottet:

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt till litterära och musikaliska verk, lag om rätt till verk av bildande konst samt lag om rätt till fotografiska bilder ävensom i ärendet väckta motioner; och

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändringar i och tillägg till lagen den 10 juli 1899 om skydd för vissa mönster och modeller ävensom i ämnet väckta motioner; samt

från jordbruksutskottet:

nr 74, i anledning av utav Kungl. Maj:t gjord framställning om anslag såsom bidrag till avlönande av assistenter hos lantbrukshushållare; och

nr 75, i anledning av väckta motioner om uppförande å 1919 års tilläggsstat av anslag till hushållningssällskapen.

§ 8.

Till bordläggning anmälades:

andra lagutskottets memorial, nr 17, i anledning av remiss dels från riksdagens båda kamrar av Kungl. Maj:ts proposition nr 143, med förslag till lag om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse, och Kungl. Maj:ts proposition nr 156, med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 kap. 3 § strafflagen, dels från första kammaren av en i anledning av förstnämnda proposition väckt motion; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till

dels förordning om ändrad lydelse av 5, 12 och 23 §§ i stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911, dels förordning med vissa tillfälliga bestämmelser i fråga om skjutsväsendet;

nr 38, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt arrendatorer, torpare och deras vederlikar av utsträckt rätt till jakt och fiske för hushållsbehov;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till staden Nyköping av viss del av kronoegendomen Östra Kungsladugården inom stadens område;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 juni 1913 angående vård av enskildes skogar på Öland;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till kostnader för laga skiften å byn Laisvik samt hemmanen Hällbacken nr 1 och Lövnäs nr 1 eller Rappen i Norrbottens län; och

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Mosjö socken av Örebro län.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Johansson* i Trollhättan under 9 dagar fr. o. m. den 2 april; samt

herr *Vennersten* under den 3, 4, 5, 8 och 9 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,45 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 2 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 27 nästlidna mars.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att herr Frans Berggren, lidande av knäledsinflammation (Genit. exsudat dextr.), tillsvidare är förhindrad att sin tjänst förrätta intygas. Stockholm den 31 mars 1919

John Rosengren,

leg. läkare.

Att riksdagsman Anders Henriksson på grund av influensa är förhindrad att tillsvidare delta i riksdagsarbetet intygas härmed på heder och samvete.

Stockholm den 1 april 1919.

Olof Sandberg,

leg. läkare.

§ 3.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att lördagen den 5 innevarande april i ledigheten efter herr Odqvist utse en ledamot att handhåva vården om kammarens ekonomiska angelägenheter.

§ 4.

I enlighet med därom den 29 nästlidna mars fattat beslut skulle nu företagas val av ledamöter och suppleanter i vartdera av de två särskilda utskott riksdagen beslutit tillsätta; och anställdes först val av ledamöter i första särskilda utskottet.

Därvid avlämnades 166 godkända valsedlar, samtliga med parti-beteckningen »Andra kammarens gemensamma lista» och upptagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

herr *Branting*,
» *Magnusson* i Tumhult,
» *von Sneidern*,
» *Hallén*,
» *Pettersson* i Bjälbo,
» *Möller*,
» *Janson* i Kungsör,
» *Nilsson* i Antnäs,
» *Vennerström* och
» *Bengtsson* i Norup.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

§ 5.

Härefter företogs val av ledamöter i andra särskilda utskottet.

Därvid avlämnades 131 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Andra kammarens gemensamma lista». Av dessa valsedlar upptogo 125 namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

herr *Lindqvist* i Kosta,
» *Lindman*,
» *Pettersson* i Södertälje,
» *Holmström*,
» *Olsson* i Broberg,
» *Hagman* i Stockholm,
» *Olsson* i See,
» *Persson* i Fritorp,
» *Karlsson* i Gasabäck och
» *Osberg*.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

§ 6.

Vidare företogs val av suppleanter i första särskilda utskottet.

Därvid avlämnades 124 valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Andra kammarens gemensamma lista». Av dessa valsedlar upptogo 121 namnen på nedannämnda personer, nämligen:

herr *Söderberg*,
» *Waldén*,
» *Gustafson* i Kasenberg,
» *Hedlund* i Östersund,
» *Ljungberg*,
» *Svanberg*,
» *Magnusson* i Skövde,
» *Moberger*,
» *Olsson* i Rösta och
» *Jeppsson*.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 7.

Slutligen anställdes val av suppleanter i andra särskilda utskottet.

Därvid avlämnades 101 valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Andra kammarens gemensamma lista». Av dessa valsedlar upptogo 100 namnen på nedannämnda personer, nämligen;

herr *Nilsson* i Malmö,

» *Thore*,

» *Ericson* i Obergå,

» *Jönsson* i Fridhill,

» *Pehrsson* i Bramstorp.

» *Strömberg*,

» *Lübeck*,

» *Ödström*,

» *Karlsson* i Sandviken och

» *Olsson* i Kollungeröd.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående fyra paragrafer omförmålda valen.

§ 9.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 362, av herr *Sjölander*;

nr 363, av herrar *Olsson* i Ramsta och *Osberg*; samt

nr 364 och 365, av herr *Magnusson* i Skövde;

till behandling av lagutskott motionen nr 366 av herr *Lithander*;

till statsutskottet motionen nr 367, av herr *Lithander m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionen nr 368, av herr *Mossberg*;

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 369, av herr *Osberg*;

nr 370, av herrar *Tengdahl* och *Lübeck*;

nr 371, av herr *Molin* i Dombäcksmark; och

nr 372, av herr *Olsson* i Morastrand;

till bankoutskottet motionerna:

nr 373 och 374, av herr *Olsson* i Broberg m. fl.; samt

nr 375 och 376, av herrar *Leander* och *Jeppsson*;

till behandling av lagutskott motionen nr 377, av herr *Thore m. fl.*;

till första särskilda utskottet motionen nr 378, av herr *Hansson* i Stockholm;

till statsutskottet motionen nr 379, av herrar *Norman* och *Andersson* i Knäppinge;

till behandling av lagutskott motionen nr 380, av herrar *Norman* och *Andersson* i Knäppinge;

till statsutskottet motionen nr 381, av herr *Eriksson* i Grängesberg;

till jordbruksutskottet motionen nr 382, av herr *Welin*;

till konstitutionsutskottet motionen nr 383, av herrar *Fast* och *Johansson* i Trollhättan;

till statsutskottet motionen nr 384, av herr *Nilsson* i Kabbarp *m. fl.*;

till jordbruksutskottet motionen nr 385, av herr *Kant*;

till bevillningsutskottet motionen nr 386, av herr *Lindman m. fl.*;
samt

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 387, av herr *Lindman*;

nr 388, av herr *Andersson* i Knäppinge *m. fl.*; och

nr 389, av herr *Nilsson* i Vibberbo *m. fl.*

§ 10.

Föredrogs andra lagtuskottets memorial, nr 17, i anledning av remiss dels från riksdagens båda kamrar av Kungl. Maj:ts proposition nr 143, med förslag till lag om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse, och Kungl. Maj:ts proposition nr 156, med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 kap. 3 § strafflagen, dels från första kammaren av en i anledning av förstnämnda proposition väckt motion; och blev utskottets i detta memorial gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Vidare föredrogs, men bordlades åter jordbruksutskottets utlåtanden nr 37—42.

§ 12.

Ang. vissa
fartygs förse-
ende med
passagerar-
fartygscerti-
fikat.

Till avgörande förelåg nu första lagutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om visst undantag från tillämpningen av 21 § lagen den 16 oktober 1914 om tillsyn å fartyg ävensom en i ämnet väckt motion.

Genom en den 7 februari 1919 dagtecknad, till första lagutskottet hänvisad proposition, nr 77, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

*Ang. vissa
fartygs föree-
nde med
passagerar-
fartygscerti-
fikat.
(Forts.)*

Lag

om visst undantag från tillämpningen av 21 § lagen den 16 oktober 1914 om tillsyn å fartyg.

Häriigenom förordnas som följer:

För tiden till den 1 januari 1920 äger Konungen eller den myndighet, Konungen därtill förordnar, för särskilda fall medgiva, att den omständighet, att fartyg icke undergått den i 21 § lagen den 16 oktober 1914 om tillsyn å fartyg föreskrivna sjövärdighetsbesiktning, ej skall utgöra hinder, att fartyget förses med passagerarfartygscertifikat.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då densamma, enligt därå meddelad uppgift, av trycket utkommit i Svensk författningssamling.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Thore* väckt motion, nr 331, däruti hemställts, att den föreslagna bestämmelsen om visst undantag från tillämpningen av 21 § nämnda lag måtte erhålla följande lydelse:

För tiden till den 1 januari 1921 äger Konungen eller den myndighet, Konungen därtill förordnar, för särskilda fall medgiva, att den omständighet, att fartyget icke undergått den i 21 § lagen den 16 oktober 1914 om tillsyn å fartyg föreskrivna sjövärdighetsbesiktning, ej skall utgöra hinder, att fartyget förses med passagerarfartygscertifikat.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga vid punkten fogat förslag till lag om visst undantag från tillämpningen av 21 § lagen den 16 oktober 1914 om tillsyn å fartyg; och

2) att herr *Thores* ifrågavarande motion, i den mån den icke kunde anses besvarad genom vad utskottet under 1) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Lillienau* och *Thore*, vilka med yrkande om avslag å utskottets förslag hemställt om bifall till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Det av utskottet framlagda lagförslaget överensstämde med Kungl. Maj:ts med det undantag, att utskottet föreslagit ett tillägg till lagen av följande lydelse:

*Ang. vissa
fartygs förse-
ende med
passagerar-
fartygscerti-
fikat.*

(Forts.)

Jämlikt sådant medgivande utfärdat certifikat må ej gälla för längre tid än till den 1 januari 1921; dock att härigenom ej göres inskränkning i vad uti 22 § andra eller tredje stycket ovannämnda lag finnes stadgat.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr Thore: Herr talman, mina herrar! Detta utskottsutlåtande innehåller en viss egendomlighet. Saken är nämligen den, att Kungl. Maj:t har begärt, att dispens i vissa fall skall medgivas från sjövärdighetsbesiktning för erhållande av passagerarefartygscertifikat under innevarande år. En motionär, nämligen undertecknad, har begärt, att dispens skall kunna medgivas även under nästa år, under år 1920. Utskottet har skärpt Kungl. Maj:ts förslag. Det vill icke gå med på så mycket som Kungl. Maj:t, men i allt fall anser det, att motionären i vissa avseenden har fått svar på sin begäran, och att det i viss mån har tillmötesgått honom. Detta beror på en tolkningsfråga angående räckvidden av dispenserna. Utskottet har icke närmare undersökt, huruvida en sådan skärpning i Kungl. Maj:ts förslag, som är föreslagen i utskottsutlåtandet, är av behovet påkallad. Faktiskt har utskottet icke närmare kunnat undersöka, huruvida sjövärdigheten verkligen betingar denna skärpning, men det har i alla fall ansett, att ett sådant tillägg till Kungl. Maj:ts förslag, som utskottet har kommit med, skall göras.

I realiteten ligger saken sålunda, att sjövärdighetsbesiktning skall företagas före det fartyget får passagerarefartygscertifikat. Denna sjövärdighetsbesiktning är, kan man säga, ganska omständig och dyrbar. Sjövärdighetsbesiktningen förutsätter, att fartyget skall torrsättas, d. v. s. dragas upp på land, och att skrov och maskiner skola undersökas. Det är alltså, särskilt med fäst avseende på de konsekvenser sjövärdighetsbesiktningen medför, förenat med ganska stora kostnader.

Nu skall jag i förbigående be att få nämna, att det rör icke de större fartygen, icke passageraretrafiken på utrikes ort och knapast heller passageraretrafiken i kustfart här i landet, utan det är egentligen lokaltrafiken, det gäller. Det är de mindre passagerarefartygen, sådana exempelvis som befara Stockholms ström, och sådana, som finnas i Norrland i trafik mellan platserna i skärgårdarna, och sådant tonnage, som trafikerar insjöar, floder och kanaler.

Det inkom under loppet av år 1917 till finansdepartementet en del hemställningar från redare och redaresammanslutningar, huruvida icke den tidpunkt, efter vilken passagerarefartygscertifikat icke skulle få utfärdas för ett fartyg, såvida detsamma ej undergått sjövärdighetsbesiktning, borde uppskjutas till den 1 januari 1924. Till stöd härför anfördes i huvudsak följande:

Verkstäderna hade i stor utsträckning anordnat sig för byggande av nytt tonnage, och stora svårigheter hade därigenom uppstått för reparationers utförande. Materialier hade stigit så oerhört i pris,

och sådana reparationsarbeten, som under normala tider brukat utföras på utländska varv, måste nu utföras på inländska.

Denna framställning till finansdepartementet blev föremål för yttrande från olika håll och bland annat från kommerskollegium. I en skrivelse den 30 april 1918 från detta ämbetsverk till finansdepartementet, uttalas, »att de rådande abnorma förhållandena i fråga om tillgången av för fartygsreparationer erforderliga materialier mycket försvårat och i vissa fall måhända rent av omöjliggjort genomförandet för det dåvarande av det med den nya lagstiftningen angående sjöfartssäkerheten avsedda syftet, samt att materialbristen icke torde kunna fyllas, förrän några år förflutit efter ett blivande fredslut. På grund därav samt under åberopande av innehållet i en utav överinspektören hos kollegium i ärendet utarbetad promemoria, tillstyrkte kollegium, att den tid, under vilken passagerarfartygscertifikat finge utfärdas för fartyg, oaktat detsamma icke undergått sjövärdighetsbesiktning, utsträcktes, beträffande maskindrivet fartyg, som innehade klass i någon av Kungl. Maj:t i sådant avseende erkänd klassificeringsanstalt eller vars första sjösättning ägt rum efter 1907 års början, till den 1 januari 1924 samt i fråga om annat maskindrivet fartyg till den 1 januari 1921.»

Denna skrivelse och övriga framställningar i ärendet upptogs till behandling i statsråd den 10 maj 1918, och i yttrandet härifrån uttalades såväl skäl för som emot dessa framställningar. Vederbörande statsråd kom till den slutsatsen, att han icke ansåg, att något förnyat *allmänt* uppskov rörande tillämpningen av denna del av lagen skulle vara behöfelig — kommerskollegii framställning gick ut på ett allmänt uppskov — utan statsrådet ansåg, att det enda skulle vara, att om »någon ytterligare lättnad i förevarande avseende över huvud taget skulle ifrågasättas, syntes densamma böra beredas vederbörande, icke i form av ett dylikt allmänt uppskov, utan endast genom särskild dispens, meddelad efter noggrann prövning av omständigheterna i varje enskilt fall och med hänsyn tagen särskilt till huruvida det varit vederbörande möjligt att inom vederbörlig tid få sjövärdighetsbesiktningarna och av desamma föranledda arbeten utförda.»

Sedan kom ärendet på nytt till kommerskollegium, som skulle yttra sig över detta dispensförfarande, nämligen dispens i vissa särskilda fall. I kommerskollegii svar den 30 december 1918, lämnas det först en statistik över de fartyg, för vilka dispens skulle kunna meddelas, d. v. s. de fartyg, som eljest skulle undergå sjövärdighetsbesiktning. Kommerskollegium kom då till det resultatet, att det är ett betydande stort antal, nämligen 179 ångfartyg och 182 motordrivna fartyg, och dessutom har utskottet under sin behandling av ärendet kommit underfund med, att ytterligare ett hundratal fartyg, nämligen sådana, vars dispens utgår i år, skulle komma till i denna grupp. Vidare fortsätter kommerskollegium, att beträffande dessa fartyg — de 179 ångfartygen — »torde, på grund av de för tillfället och för åtminstone den närmaste framtiden avsevärt inskränkta varvsmöjligheterna, det bliva svårt och stundom måhända

Ang. vissa
fartygs förse-
ende med
passagerar-
fartygscerti-
fikat.
(Forts.)

*Ang. vissa
fartygs förse-
ende med
passagerar-
fartygscerti-
fikat.
(Forts.)*

omöjligt för vederbörande redare att ombesörja den i sjövärdighetsbesiktningen merendels ingående torrsättningen av fartyget, varförutom jämväl den rådande bristen å åtskilliga slag av för fartygsreparationer erforderliga materialier torde avsevärt försvåra och i vissa fall rent av omöjliggöra, i samband med fartygs nyttjande, ett lojalt iakttagande av de i gällande författningar om sjöfartssäkerheten meddelade föreskrifter. Ytterligare lättnad i förevarande avseende syntes därför böra beredas vederbörande genom möjlighet till särskild dispens, meddelad efter noggrann prövning av omständigheterna i varje enskilt fall och med hänsyn tagen till huruvida det varit vederbörande möjligt att inom behörig tid få sjövärdighetsbesiktningarna och av desamma föranledda arbeten utförda.» Kommerskollegium har således gått med på Kungl. Maj:ts förslag, att det skulle vara dispens, som endast skulle tillämpas i visst fall, och således ingen allmän dispens. Och föreslår ämbetsverket, att sådan dispens skulle kunna meddelas till den 1 januari 1921.

Nu är det detta kommerskollegii förslag, som jag har upptagit i min motion. Det är således icke någon egen framställning, jag kommit med, utan det är en framställning från den sakkunniga myndigheten, nämligen kommerskollegium. Detta har emellertid omsorgsfullt blivit undandolt i utskottets utlåtande. Det förefaller mig egendomligt, att det icke på dessa tre, fyra sidor, som man tryckt, kunnat påpekas, att vad motionären kommit med, är icke ur hans egen fatabur, utan är kommerskollegii förslag.

Kungl. Maj:t har emellertid icke velat fullt gå med på kommerskollegii förslag, nämligen att dispens i vissa fall skulle kunna medgivas till den 1 januari 1921, utan har stannat vid den 1 januari 1920.

Nu har jag i min motion, där jag upptagit kommerskollegii förslag, påpekat samma omständigheter, som kommerskollegium har gjort, nämligen de höga prisen och svårigheterna att få material jämte bristande utrymme på varven. Dessutom har jag tillagt, att det icke är nationalekonomiskt klokt att forcera fram dessa sjövärdighetsbesiktningar och därav följande reparationer under nuvarande tid, då kostnaderna på materialier äro så höga. Resultatet skulle då bli, att en mängd av dessa mindre fartygsägare antagligen icke ha råd att reparera under dessa dyra tider och därför draga sina fartyg ur trafik, och det kommer naturligtvis att avsevärt inskränka transportmöjligheterna inom våra skärgårdar, insjöar och kanaler. Vi veta, att dessa fartyg äro synnerligen viktiga kommunikationsmedel, och det skulle naturligtvis vara olägligt i många avseenden, om möjligheterna till kommunikationer skulle minskas, därigenom att ångare tagas ur trafik. En andra möjlighet är, att man måste höja taxorna för att kunna betala dessa reparationer, och det kommer ju också att bli olägligt för allmänheten.

Nu har det icke kunnat påvisas i något avseende, att sjövärdigheten skulle bli lidande, om det får anstå med dessa sjövärdighetsbesiktningar. Det är icke så, att fartygen icke skulle vara under kontroll, ty det förekommer i alla fall passagerarfartygsbesiktning

omfattande bland annat besiktning av livräddningsattiraljerna ombord och vidare inspektion. Det synes således icke vara någon fara att gå med på kommerskollegii förslag, och naturligtvis är det ännu mindre farligt att taga Kungl. Maj:ts.

Nu menar utskottet, att på grund av den bestämmelse eller det tillägg, som det har gjort i Kungl. Maj:ts förslag, d. v. s. att dispens icke skulle få gälla längre än till den 1 januari 1921, det i alla fall skulle vara tillräcklig tid för att få fartygen sjövärdighetsbesiktigade. Det framhåller här på sid. 5, att det skulle stå »två, eventuellt tre vårutrustningsperioder och två hela vintrar till redarnas förfogande. Under denna tid böra enligt utskottets förmenande de stadgade sjövärdighetsbesiktningarna kunna medhinnas.» Vad vet utskottet egentligen om den saken? Det har icke undersökt, vilka möjligheter, som finnas. Det kan omöjligt beräkna, om det kan medhinnas.

Det föreligger helt nyligen från fartygsinspektionen i Göteborg en skrivelse till kommerskollegium, där det påpekas, vilket ytterligt stort arbetsfält, som den har i övervakande av våra fartygs sjövärdighet. Det framhålls där, att sedan statskontrollen över fartygs sjövärdighet år 1915 upprättades, har arbetet inom Göteborgs distrikt, efter att under de tvenne första åren ha hållit sig på ungefärligen samma nivå, under den senare tiden ökat oerhört. Sedan får man uppgift över de förrättningar, som skola utföras under innevarande år, och dessa komma att fördela sig på följande sätt:

Sjövärdighetsbesiktningar	402
Passagerarfartygsbesiktningar	193
Inspektioner	671

Det är en omständighet, som således också bör påpekas, nämligen att det lär icke kunna gå med den inspektionspersonal, som vi ha, att kunna utföra de sjövärdighetsbesiktningar, som skulle bli följden, om utskottets utlåtande skulle antagas. Det kan dock icke vara meningen, att vi genom att antaga detta utskottsutlåtande ovillkorligen skola tvinga fram flera ämbetsmän på detta område, då ingen fara för sjösäkerheten föreligger, om vi gå med på Kungl. Maj:ts förslag.

Jag skall därför, herr talman, på grund av de skäl, som jag anfört, be att få hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr L e a n d e r: Herr talman! Oaktat den föregående talaren väl får anses såsom sakkunnig i föreliggande fråga, har jag ändå litet svårt att gå med på hans resonemang. Man finner ju, att herr finansministern endast med tvekan har kunnat förorda uppskov med tillsynslagens oinskränkta tillämpning, och vad utskottet angår, har det ställt sig ännu mera tveksamt till detta uppskov, så att utskottets motivering rent av innehåller ett avslag, kan man säga, på Kungl. Maj:ts förslag. Och nog måste man känna sig mer än tveksam inför denna åtgärd att på sådant sätt genom oupphörliga uppskov annullera en lag eller sätta en lag ur funktion, som riksdagen har funnit nödvändig och nyttig.

Ang. vissa
fartygs för-
ende med
passagerar-
fartygs certi-
fikat.
(Forts.)

*Ang. vissa
fartygs förse-
ende med
passagerar-
fartygs certi-
fikat.*

(Forts.)

De förnämsta skäl, som åberopats för uppskov, äro, såsom man finner av utskottets betänkande, de inskränkta varvsmöjligheterna och bristen på vissa för fartygsreparationer nödvändiga artiklar. Jag ber då att få erinra om, att sjöministern här i denna kammare upprepade gånger har framhållit, att det börjar bli brist på arbete å kronovarvet i Karlskrona, och han har därför nödgats hos kammaren anhålla, att den måtte bevilja de anslag, som han äskat, på det att arbetarna där måtte kunna bibehållas vid sina anställningar i så stor utsträckning som möjligt.

Varvet i Karlskrona har, om jag icke minns fel, sju stycken dockor, så att där finnas goda tillfällen till den torrsättning och kölhalning av fartyg, som fordras för sjövärdighetsbesiktning. Jag antar, att sjöministern skulle vara synnerligen tacksam mot sin kollega finansministern, om denne senare ville skicka dit fartyg för besiktning, och för undergående av nödiga reparationer, ty även det material som därför fordras, torde finnas i Karlskrona. Jag beklagar, att jag icke förr har kommit att observera denna proposition eller innehållet i densamma, ty i så fall skulle jag säkerligen ha kommit med ett yrkande i motionsväg i överensstämmelse med vad jag nu här har anført. För närvarande måste jag åtnöja mig med att påpeka, att varvet i Karlskrona nu står tillgängligt för de fartyg, som vilja löpa in dit för besiktning och för reparationer.

Så mycket socialister torde vi ändå vara litet var, att vi anse, att ett kronans varv har rättighet att konkurrera med de enskilda varven ifråga om sådant arbete, som det här gäller.

Jag har, herr talman, intet yrkande för tillfället att göra utan får, som sagt, nöja mig med det påpekande, som jag här har gjort.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Thorsson: Herr talman, mina herrar! Detta ärende, som nu föreligger till kammarens omprövning, har två gånger förut varit föremål för riksdagens behandling och debatt. I den lag, som antogs vid 1914 års senare riksdag, fastställdes, att den övergångstid, om vilken vi nu diskutera, skulle utlöpa år 1917.

Redan under år 1915 inkommo emellertid redarne till Kungl. Maj:t med framställning om att få tillämpningen av denna del av lagen uppskjuten till år 1919. Kungl. Maj:t tillmötesgick denna framställning på det sättet, att till 1916 års riksdag framlades en proposition, i vilken begärdes, att övergångstiden skulle utsträckas till år 1919, och detta förslag godkändes av riksdagen.

Under år 1917 kommo redarna in med en förnyad framställning, men då begärde de att få tiden för lagens tillämpning utsträckt till år 1924.

Det är ju ganska naturligt, att ett sådant uppskjutande av en lags tillämpning, måste, som jag har tillåtit mig framhålla i propositionen, slutligen framkalla en viss fara för trafiksäkerheten.

Från dessa synpunkter såg jag spørgsmålet, då jag hade att taga ställning till detsamma under fjolåret, å andra sidan måste

även hänsyn tagas till vissa omständigheter, som varit rådande under denna abnorma tid. Från ett antal varv inkommo uppgifter om att de icke voro rustade för att samtidigt bygga nya fartyg och företaga alla dessa reparationer. Och det var egentligen denna brist på varvsmöjligheter, som föranledde mig att tillstyrka det begärda uppskovet.

Jag har emellertid tillräckligt tydligt angivit, att detta skedde med synnerligen tvekan, ty det kan icke förnekas, att det inträffat olyckor, speciellt bland fartyg, som varit stadda i skärgårds- eller kanaltrafik. Man måste ju taga hänsyn till människoliv också i denna intressekamp. Jag kan därför icke säga annat, än att utskottet har tagit konsekvenserna av den tvekan, som jag i motiveeringen uttalat. Då nu denna tanke har vunnit anslutning i utskottets utlåtande, kan jag icke annat än giva min anslutning till utskottets formulering av paragrafen.

Herr Leander konstaterade, att Karlskrona varv nu har möjligheter att mottaga civila fartyg till reparation och renovering. Under sådana förhållanden har ju här tillkommit en omständighet, som icke varit att räkna med vid de föregående tillfällena. Förut har statens varv varit fullt upptagna med reparationer och underhåll av statens eget material, för tillfället är det emellertid två civila fartyg som äro intagna på Karlskrona varv för reparation. Där finnas dessutom utvecklingsmöjligheter.

Under sådana förhållanden kan jag icke finna annat, än att redarna inom rimlig tid och utan att åsidosätta den nödiga sjöfarten kan vidtaga de åtgärder, som äro erforderliga för att säkerställa trafiksäkerheten. Jag måste ju säga, att den eftergift, som Kungl. Maj:t och riksdagen visat redareintresset genom att uppskjuta lagens tillämpning från 1917 fram till 1920, bör vara en frist, under vilken redarna med någorlunda god vilja bör hinna vidtaga erforderliga säkerhetsåtgärder. Herr Thores farhåga för att den knappa tiden ej skulle medgiva redarna att verkställa nödiga reparationer synes mig vara överdriven. Ty jag tror, att tiden blir lika knapp även om tiden utsträcker ännu ett år till, därför att det blir ändå på det sättet, att i slutet skall det mesta göras. Det är endast fråga om när den tidpunkten slutligen skall inträffa.

Herr talman! Med den upplysningen, att Karlskrona varv kan ställa reparationsmöjligheter till förfogande, tror jag, att både sjösäkerheten och näringsintressena kunna tillgodoses genom ett bifall till den formulering av lagen, som utskottet har givit.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Efter herr statsrådets och chefens för finansdepartementet uttömmande och klargörande anförande kan jag inskränka mig till ett par repliker till herr Thore.

Herr Thore vill i sin motion ha möjlighet till att dispensen utsträcker ytterligare ett år utöver den tid, som föreslagits i propositionen. Detta herr Thores förslag grundar sig mycket riktigt, som

*Ang. vissa
fartygs förse-
ende med
passagerar-
fartygs certi-
fikat.
(Forts.)*

Ang. vissu
fartygs förse-
ende med
passagerar-
fartygscerti-
fikat.

(Forts.)

han själv erinrar, på ett förslag i ämnet, som framställt av kommerskollegium. Herr Thore uttryckte någon missbelåtenhet över att utskottet i sitt betänkande icke uttryckligen omtalat detta. Jag har svårt att förstå denna missbelåtenhet, ty saken står ju omnämnd redan i herr Thores motion och i propositionen, och dessutom har herr Thore, som deltagit i utskottets behandling av det här ärendet, haft tillfälle att vid justeringen framställa begäran om erinran härom i betänkandet, men icke framställt någon sådan begäran. Slutligen har herr Thore begagnat tillfället att avgiva en reservation, som fogats till utskottets utlåtande, och då har han ju, om han ansett det önskvärt, kunnat lämna riksdagen de upplysningar, som han i detta avseende anser så värdefulla. Men det har han icke gjort. Hans förebräelser träffa således lika mycket honom själv som utskottet.

Sedan sade herr Thore, att utskottet tycktes tro, att det i viss mån tillmötesgått motionären. Detta beror på huru man tar saken. Motionären har förmenat, att om propositionen bifölles, så skulle ett allmänt besiktningstväng framtingas redan under innevarande år. Utskottet har uppvisat, att detta var ett misstag från motionärens sida, att sålunda hans farhågor i detta avseende voro ogrundade, och att om propositionen bifölles, en allmän sjövärdighetsbesiktning icke skulle framtingas under innevarande år av det skälet, att passagerarfartygscertifikat gälla för 2 år, även om de skulle komma att utfärdas under 1919. Fartyg, som fått sådana certifikat, skulle sålunda bliva befriade från skyldigheten att underkasta sig sjövärdighetsbesiktning ända till slutet av 1921.

Det var detta förhållande, som utskottet ansåg betänkligt, och det var det, som gav utskottet anledning att icke endast fullständigt avstyrka motionen, utan även att gå ett stycke längre än propositionen, i det att utskottet som bekant föreslagit ett tillägg av innehåll, att certifikat, som på grund av dispens meddelas, icke skulle gälla längre tid än till den 1 januari 1921, sålunda till utgången av 1920.

I själva verket synas goda skäl tala för en sådan skärpning. Ju längre uppskovet med lagens ikraftträdande räcker, desto farligare blir ett sådant uppskov och desto mer ökas riskerna. Finansministern förklarade, redan när han föredrog detta ärende inför Kungl. Maj:t, att han endast med mycket stor tvekan gick att framlägga detta förslag. Och nu har finansministern förklarat, att han icke har något mot den skärpning, som utskottet tillåtit sig föreslå, detta så mycket mindre, som finansministern ansåg, att varvsmöjligheterna icke kunde anses så begränsade, som man förut förmenat.

Det synes sålunda föreligga mycket starka skäl för bifall till utskottets förslag, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till detsamma.

Herr Thore: Herr talman! Det förefaller, som om behovet att åstadkomma arbete vid Karlskrona örlogsvarv hade fått spela en allt för stor roll i diskussionen om detta utskottsutlåtande. Det

är naturligtvis en mycket ömmande sak, att arbete beredes genom reparationer av fartyg vid Karlskrona varv, och vore det så, att man i nämnvärd mån kunde åstadkomma något gott i detta avseende, så skulle jag gärna gå med på att frångå min ståndpunkt. Men saken ligger icke på detta sätt. Det kan möjligen vara så i separata fall, men i allmänhet är det ingalunda fallet.

Jag nämnde från början, att det här är fråga om fartyg, som besörja lokaltrafiken exempelvis i Norrland och på Mälaren o. s. v. Dessa ha icke rättighet att gå till Karlskrona. De äro sjövärdiga på det område, där de användas, men det är icke vare sig lovligt eller tillrådligt att sända dem ut på Östersjön och de kunna tydligen icke heller sändas till Karlskrona på järnväg. Eliminera vi bort denna omständighet med Karlskrona varv och se nyktert och klart på saken, skall resultatet endast visa sig vara det, att ett antagande av utskottets förslag tvingar fram en del dyrbara reparationer. Vi kunna vidare antaga, att det blir en del fartyg, som bliva undandragna ur passageraretrafik, och att kommunikationerna bliva försämrade, utan att någon kan sägas hava någon nytta därav.

Nu påpekades av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet vissa sjöolyckor, som ha inträffat, och att det var nödvändigt för sjösäkerhetens skull, att lagen snarast komme att tillämpas i full kraft. Vad är det för olyckor? Menar man Per Brahes undergång på Vättern. Så vitt man kan se, har denna olycka intet att göra med den lagstadgade sjövärdighetsbesiktningen. Fartyget ifråga lär för övrigt, före det det föll, ha genomgått sjövärdighetsbesiktning. Orsaken till denna olycka är antagligen, efter alla experters utsago, beroende på överlastning eller olämplig lastning, men denna olycksfallsorsak kan man icke borteliminera däri genom, att man forcerar fram sjövärdighetsbesiktning.

Man kan icke komma ifrån, att det nu blir alldeles för mycket sjövärdighetsbesiktning hopat under den närmaste tiden, om vi skola taga förslaget sådant, som utskottet har format det. Jag anser, att Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag är lämpligare, och det förvånar mig, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet gått ifrån detta. För min del vill jag fortfarande hålla på Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Thorsson: Herr talman! Den siste ärade talaren anförde som ett skäl emot att man skulle taga Karlskrona varv med i räkningen, att de fartyg, som det här gäller, helt enkelt icke ägde så stor sjövärdighet att de kunde tagas sig fram till Karlskrona och den ärade talaren frågade om vi ifrågasatte att de skulle forslas till Karlskrona på järnvägen. Det synes mig dock att han här något överdriver själva sakförhållandet i fråga om sjövärdigheten. Om de ej äga rätt att gå ut i öppen sjö synes det mig, att Kungl. Maj:t skulle kunna äga rätt att giva dispens från den bestämmelsen. Om man nämligen ifrågasätter, att en kanalångare behöver reparation, och den icke går med passagerare, får man väl ändå tänka sig, att det skulle kunna tillåtas denna kanal-

*Ang. vissa
fartygs förse-
ende med
passagerar-
fartygscerti-
fikat.
(Forts.)*

Ang. vissa
fartygs förse-
ende med
passagerar-
fartygscerti-
fikat.

(Forts.)

ångare att gå utan passagerare i Östersjön till Karlskrona. Jag tror icke, att ett sådant skäl är hållbart. För övrigt vill jag erinra om att vi ha alla dessa fartyg, som gå i skärgårdstrafik, och dessa borde väl kunna taga sig fram till Karlskrona.

Vad orsaken kan vara till olyckan på Vättern, därom är det ju för tidigt att nu yttra sig, ty undersökningen om den saken är ännu icke, såvitt jag vet, avslutad. Det är icke utklarerat, vad som var anledningen till den olyckan, men folk i allmänhet har naturligtvis den uppfattningen, att det är någonting, som är uraktlåtet, vare sig det nu är felaktig lastning eller någon felaktighet i själva farkosten som sådan. Det har skett en olycka, om vilken allmänheten har den uppfattningen, att något borde kunna göras för att förhindra ett upprepande av dylikt; och om då ett förslag föreligger, som är avsett att trygga den allmänna trafiksäkerheten, är det klart, att både Kungl. Maj:t och riksdagen kan ha en viss ansvarskänsla inför det.

Då den siste ärade talaren ansåg, att statsrådet hade visat sig för svag, när han icke kunde stå för det förslag, som var framlagt i Kungl. Maj:ts proposition, vill jag säga, att mitt hjärta redan för över ett år sedan var med på en sådan formulering, som lagutskottet här har givit. Jag ansåg dock, att emot ett yrkande av det ämbetsverk, som har att bära ansvaret, ville jag icke gå. Men då nu lagutskottet har tagit ett sådant steg, kan jag icke se, att det skulle hindra mig ifrån att biträda detta förslag, som är ägnat att något tidigare åstadkomma vad vi dock alla syfta till, och som jag hoppas även herr Thore syftar till.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och biföll kammaren vad utskottet hemställt.

§ 13.

Vid härpå skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående minskning av den för riksdagen avsedda upplagan av kommitté- och sakkunnigebetänkanden, blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 14.

A föredragningslistan fanns vidare uppfört bankoutskottets utlåtande, nr 34, angående vissa framställningar om pensioner och understöd.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Härefter föredrogs *punkten 2*, angående gällande grunder för pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar; och begärdes ordet därvid av

Ang. gällande grunder för pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar.

Herr Lithander, som yttrade: Herr talman, mina herrar! I den föreliggande punkten yrkas bifall till ett förslag, som avser att förbättra pensionsförhållandena för befäl och underbefäl med vederlikar vid flottan. Det torde komma att föreligga liknande krav rörande förbättrade pensionsförhållanden vid armén, och jag skall be att, när de frågorna tagas upp, få fästa herr statsrådets och chefens för lantförsvarsdepartementet uppmärksamhet på en skrivelse av den 26 mars 1919, som är avlåten från reservunderbefäl vid Göta artilleriregemente, Älvsborgs regemente och Livregementets husarer, och ställd till styrelsen för Svenska underofficersförbundet i Stockholm.

Jag har den förhoppningen, att herr statsrådet vill ägna denna fråga sitt välvilliga intresse och sin uppmärksamhet.

Jag har, herr talman, endast yrkande om bifall till den föreliggande punkten.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning härpå av *punkten 5*, angående väckta motioner om gottgörelse åt tre professorer vid Ultuna lantbruksinstitut för minskning i deras behållna avlöningsförmåner, anförde

Ang. gottgörelse åt tre professorer vid Ultuna lantbruksinstitut för minskning i deras behållna avlöningsförmåner.

Herr Kant: Herr talman! Såsom synes av det föreliggande utskottsutlåtandet, har bankoutskottet hemställt, att förevarande, av mig väckta motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Den motivering, utskottet bestått detta sitt avslagsyrkande, är synnerligen knapphändig, ja, så knapphändig, skulle jag vilja säga, att det näppeligen torde vara möjligt för någon att därav utläsa de skäl, utskottet verkligen haft för detta sitt yrkande.

Jag anser mig för min del hava i motionen visat, att såväl rättvisa och billighet som fordran på likhet inför lagen ovillkorligen kräva, att ifrågavarande professorer vid lantbruksinstitutet vid Ultuna i någon mån erhålla gottgörelse för den förlust, de lidit därigenom att de vid övergång på ny stat fått vidkännas dessa betungande retroaktiv-avgifter till civilstatens änke- och pupillkassa, då riksdagen sedermera beslutat att bevilja ett avsevärt anslag såsom bidrag till de befodringsavgifter, vilka befattningshavare, tillhörande sjukvårds- och ekonomipersonalen vid statens hospital och asyler, hade att, där est de från och med år 1919 tillträdde befattning å ordinarie stat, enligt reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa till nämnda kassa erlägga.

Ang. gottgörelse åt tre professorer vid Ultuna lantbruksinstitut för minskning i deras behållna avlöningsförmåner.

(Forts.)

Nu säger visserligen utskottet, att denna sistnämnda grupp av befattningshavare icke lärer kunna anses vara i förevarande avseende fullt likställd med de tjänst innehavare, om vilka här är fråga. För min del kan jag icke förstå detta utskottets påstående, och jag tror näppeligen, att utskottets ledamöter själva ens hava haft klart för sig, vad detta påstående innebär. Jag har nämligen frågat flera utskottsledamöter om denna sak, men har icke kunnat få något tillfredsställande svar. Jag kan för min del icke finna annat, än att dessa nu nämnda befattningshavare i förevarande avseende äro fullkomligt likställda med ifrågavarande professorer. Såväl de förra som de senare äro nämligen i statens tjänst anställda personer, som vid övergång till ny lönestat fått vidkännas betungande retroaktiva avgifter till civilstatens änke- och pupillkassa. Skulle emellertid utskottet med sitt uttryck »i förevarande avseende icke fullt likställd» ha menat, att ifrågavarande professorer blivit i berörda hänseende försatta i sämre läge än de nämnda befattningshavarna — och detta torde, om man noggrant genomtränger dessa frågor, visa sig vara det verkliga förhållandet — ja, då skulle väl detta utgöra ett ytterligare skäl för bifall till min motion.

Vidare säger utskottet, »att det för övrigt rent principiellt måste vara ägnat att väcka betänkligheter att utan särskilt bärande skäl frånga ett så nyligen som förklidet år fattat beslut.» Jag hade för min del trott, att det skulle vara skäl nog, om det uppvisades, att staten begått en skriande orättvisa mot vissa av sina löntagare, även om dessa befunnos vara statstjänstemän i högre ställning, samt att principen om allas likhet inför lagen i förevarande fall helt enkelt skulle ha fordrat, att riksdagen ändrade sitt förra året fattade beslut.

Då det emellertid icke torde vara lönt att gent emot ett enhälligt utskott söka förmå kammaren att bifalla motionen, vill jag, herr talman, icke framställa något yrkande i saken.

Herr B o g r e n: Herr talman mina herrar! Den ärade motionären begagnade ett något starkt uttryck, då han som skriande orättvisa belecknade det förhållandet att riksdagen förklidet år icke biföll en kungl. proposition om att de omskrivna professorerna i Ultuna skulle hållas skadeslösa för de rektroaktiva avgifter, de till civilstatens änke- och pupillkassa måste erlægga, när de gingo in på den lönestat som 1917 års riksdag hade för dem fastställt.

Det framhölls, när denna fråga förklidet år var före i denna kammare, rätt och klart, tyckte jag mig finna, att någon som helst orättvisa därigenom tillfogades dessa personer.

Jag ber den ärade talaren lägga märke till, att de tjänstemän, som det här är fråga om, voro redan på ordinarie stat. De voro på den gamla staten med rektors rang, heder och värdighet. Det stod dem alldeles fritt att stå kvar på denna gamla stat. Det gjorde också en av lektorerna. Denne ansåg nämligen, att han var så gammal att de rektroaktiva avgifterna för honom skulle bli så betungande, att han icke kunde gå in på den nya staten. Så gjorde emellertid icke de andra, och de visste då konsekvenserna. Att säga, att de härigenom lodo löne-

minskning är att räkna något för hastigt. Faktum är, att den nya staten tillerkänner dem högre lön och högre rang. Genom erläggandet av dessa högre avgifter bereda de också sin familj ökade försörjningsmöjligheter vid sin bortgång samt sig själva högre pension. Om dessa personer i stället för att erlagga dessa högre avgifter till civilstatens änke- och pupillkassa insatt pengarna på låt mig säga, en ränteanstalt för familjens räkning, så hade det ju varit en ren affär. På samma sätt är det en ren affär att erlagga dessa avgifter. Det är icke rätt att säga att dessa tjänstemän ledo löneminskning. Detta gjorde de icke, utan de placerade en del av sina inkomster på ett sätt som vid deras fränfalle skulle säkerställa de efterlevande.

Ang. gottgörelse åt tre professorer vid Ultuna landbruksinstitut för minskning i deras behållna avlöningsförmåner.
(Forts.)

Det andra skälet, som synes vara för motionären ett verkligt sådant att i år komma och begära, att riksdagen nu skulle uppriva sitt beslut från förra året skulle vara det att riksdagen beslutat betala de retroaktiva avgifterna för den extra ordinarie hospitalspersonalen, som nu kom upp på ordinarie stat. Men här föreligger dock den skillnaden mellan denna hospitalspersonal och förevarande tjänstemän, att de förra voro på extra ordinarie stat och de senare på ordinarie. Man kunde icke begära, att de skulle stanna kvar på extra ordinarie stat, då de naturligtvis ville skyndsammast möjligt komma på ordinarie stat. De hade gått extra ordinarie så många år, att de retroaktiva avgifterna till civilstatens änke- och pupillkassa skulle göra deras övergång på ordinarie stat hart när omöjlig, om staten icke trätt emellan. Men lektorerna vid Ultuna voro på ordinarie stat, på vilken de hade rättighet att stanna kvar om de det velat, men tillfälle bereddes dem att ingå på ny stat med högre lön och högre rang.

Utskottet har nog senterat denna skillnad. Jag hoppas att den ärade talaren också mycket väl ser skillnaden mellan å ena sidan dessa ordinarie lektorer som blevo professorer och å andra sidan dessa extra ordinarie sjukvårdare och denna extra ordinarie ekonomipersonal vid hospitalen, som blevo ordinarie. Den jämförelse talaren gjort är icke riktig.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förevarande förslag.

Herr K a n t: Herr talman! Med anledning av den siste talarens anförande måste jag påpeka, att det orättvisa ligger naturligtvis icke däri, att riksdagen förra året i april icke beviljade äskad gottgörelse till dessa lärare, utan orättvisan ligger däri, att samma års riksdag senare beviljade anslag för betalande av retroaktiv-avgifter till civilstatens änke- och pupillkassa för vissa andra befattningshavare. När riksdagen gjorde detta vid ett senare tillfälle förra året, synes det mig, som om rättvisa och billighet ovillkorligen krävde, att riksdagen nu ändrade sitt föregående år fattade beslut angående professorerna vid Ultuna. Riksdagen har nämligen principiellt intagit en annan ståndpunkt i denna fråga vid ett senare tillfälle, än vad den gjorde i april förra året.

Vidare säger den ärade talaren, att det icke blivit någon löneminskning för dessa befattningshavare genom att de övergått på ny

Ang. gottgörelse åt tre professorer vid Ultuna lantbruksinstitut för minskning i deras behållna avlöningsförmåner.

(Forts.)

stat. Men det är just det, som det blivit; det har klart och tydligt visats i motionen samt i Kungl. Maj:ts proposition och bankoutskottets utlåtande förra året, att en sådan löneminskning verkligen inträtt. Jordbruksministern underströk också mycket starkt såväl i den kungl. propositionen som i sitt muntliga anförande inför kammaren, att det verkligen säregna förhållandet här inträtt, att vissa av statens befattningshavare fått vidkännas en löneminskning, därför att de övergått på ny stat. Och att detta varit förhållandet, torde väl vara ofrånkomligt och vara svårt att hävda motsatsen.

Slutligen sade den ärade talaren, att när det gällde personalen vid hospital och asyler, det var naturligt, att ett annat beslut kunde fattas, ty detta var extra personal. Jag kan icke förstå, att man härvid kan göra någon skillnad. Men skulle något sådant förekomma, borde väl detta snarare vara till fördel för den ordinarie och icke för den extra personalen. Staten bör väl i första rummet se till, att den ordinarie personalen i statens tjänst får den gottgörelse, som den har rätt att av staten kräva.

Herr Kristensson: Herr talman! Den ärade motionären har ytterst starkt angripit utskottet och använt sig av det uttrycket mot utskottet, att det begått en skriande orättvisa, och han använde även starka uttryck med anledning av att föregående års riksdag beslöt på sätt, den gjorde. Jag får för min del säga, att det icke finnes något bärande skäl för den ärade motionärens starka uttryck i det hänseendet. Han refererar nu det anförande, som chefen för jordbruksdepartementet höll här i fjol. Jag förstår, att han icke vill referera det anförande, som en högt aktad riksdagsman och ledamot av löneregleringskommittén höll, nämligen herr Carl Persson i Stallerhult, som mycket klart påvisade, vilka konsekvenser ett beslut i enlighet med motionärens framställning skulle leda till. Det förhåller sig ju på det sättet, att här inträffar jämt och samt, att personer flytta upp från ett plan till ett annat, från lektorsplatser till professorsplatser o. s. v. hela linjen utefter. Då så äger rum, få de enligt gällande bestämmelser beträffande änke- och pupillkassan vidkännas vissa retroaktiva avgifter. Det är nu i lag fastställt och gäller för statsförvaltningen i dess helhet. Om riksdagen skall gå in på att här göra ett undantag för dessa, så får riksdagen fatta liknande beslut beträffande alla de 100-tals likartade fall, som förekomma. Motionären borde väl förstå, att det är ett helt annat förhållande, som här äger rum, än i det fall, som han här åberopat, nämligen då personalen vid statens hospital uppfördes på ordinarie stat.

Jag skall be att med några ord för kammaren få klarlägga, till vilka besynnerligheter man kommer, om man här skulle gå in på motionärens förslag. Vid Ultuna finnas utom de här nämnda lektorer, som blivit professorer och som nu fått vidkännas löneminskning, även andra lektorer, som gått in i civilstatens änke- och pupillkassa långt innan denna överflyttning ägde rum och som sålunda själva under åtskilliga år betalat avgifter till änke- och pupillkassan. Därför att dessa begagnat det tillfälle, som de hade att gå in i denna

kassa och därmed skaffa trygghet för sina efterkommande, så fingo de nu, när de flyttades upp till professorer, icke samma avdrag som dessa här nämnda och behöfve icke heller vidkännas någon löneminskning. Om man nu jämför dessa här nämnda, som alltså själva icke betalt avgifter och bidrag till sina familjers pensionering — och vi veta ju alla, att familjepensioneringen åvilar befattningshavarna själva och att staten här icke lämnar bidrag — med dessa andra, som sörjt för sina familjer genom att ingå i änke- och pupillkassan på ett tidigare stadium och när de överflyttades från lektorer till professorer fått ett mindre avdrag, så skulle enligt motionärens förslag dessa senare icke få något bidrag av staten, men de förra, som icke själva velat bidraga till sina familjers pensionering för att trygga dem på ålderdomens dagar, dessa, som icke själva betalat några avgifter och därför fått högre retroaktiva avgifter, dem skulle staten hjälpa. Med andra ord: skolkarna från änke- och pupillkassan skulle premieras av staten. Det är väl ett helt annat förhållande, än som motionären påvisat i sin motion.

Nu återopar motionären vidare ett betänkande, avgivet av de så kallade centraliseringskommittéerna, i vilket man söker att för framtiden komma ifrån retroaktivavgifterna, så att hela familjepensionsfrågan skulle ledas in på andra linjer. Till den saken hava statsmakterna ännu icke intagit någon som helst ståndpunkt, och det ligger i vida fältet vad riksdagen härvidlag kan komma att besluta. Men det är en helt annan fråga, och när den kommer före, genomföres ju samma princip över hela linjen, och då blir det inte tal om några undantagsfall, där somliga personer premieras och andra i liknande ställning icke få något bidrag, vilket skulle bli följden genom ett bifall till motionärens framställning.

Slutligen vill jag framhålla ytterligare ett skäl. Vart skulle det leda, om riksdagen skulle på lösa grunder ändra ett beslut, som föregående riksdag fattat? Här föreligger i detta betänkande ännu ett sådant fall, då det kommit fram en motion, som går ut på ändring i föregående riksdags beslut. Om riksdagen skulle gå in på att ena året ändra vad den föregående riksdagen beslutat, skulle vi komma ut på ett fullständigt gungfly i fråga om dessa saker, och det skulle bli nästan omöjligt att tillämpa några enhetliga och fasta principer vid behandlingen av dessa redan förut synnerligen invecklade frågor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kant: Herr talman! Den sista ärade talaren förklarade, att han väl förstod, att jag ville återopar jordbruksministerns anförande vid behandlingen här av denna fråga förlidet år, men visligen aktat mig för att återopar ett anförande, som en annan ärad talare i denna kammare hade vid samma tillfälle. Jag förstår, att herr Kristensson tänker på det anförande, som herr Carl Persson i Stallerhult då höll. Då vill jag emellertid påstå — eftersom vi nu äro inne på den frågan — att den uppgift herr Carl Persson då lämnade och på vilken kammaren vid fattandet av sitt beslut stödde sig, var felaktig. Herr Carl Persson varnade för de

Ang. gott-
görelse åt tre
professorer vid
Uttuna lant-
bruksinstitut
för minskning
i deras be-
hållna ar-
löningsför-
måner.
(Forts.)

Ang. gott-
görelse åt tre
professorer vid
Uttuna lant-
bruksinstitut
för minskning
i deras be-
höllna av-
löningsför-
måner.
(Forts.)

konsekvenser, som ett beslut i den riktning Kungl. Maj:t förordnat, skulle ha med sig, nämligen att riksdagen i en mängd liknande fall skulle få besluta bidrag till retroaktivavgifter. Och herr Kristensson har nu också talat om 100-tals likartade fall, som skulle förekomma. Detta är dock icke riktigt, ty förhållandet är det, att så gott som alla statens civila befattningshavare nu äro inne i civilstatens änke- och pupillkassa, och således komma högst få sådana fall att förekomma hädanefter. Enligt vad för mig uppgivits, skulle nämligen endast statskonsulenterna samt möjligen någon annan enstaka tjänstemannaklass ännu icke vara delägare i kassan. I varje fall kan det icke här bli tal om några oerhörda konsekvenser i detta avseende.

Jag vidhåller, att en orättvisa här blivit begången, och jag tycker för min del det vore riksdagen värdigt att reparera det fel, riksdagen begick förra året genom att bevilja en grupp av statens löntagare denna förmån, men icke bevilja en annan grupp samma förmån.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 15.

Vid härpå punktvís skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande, nr 35, angående vissa Kungl. Maj:ts framställningar rörande pensioner och understöd jämte en i ämnet väckt motion blevo utskottets i nämnda utlåtande gjorda framställningar av kammaren bifallna.

§ 16.

Ang. infö-
rande av
öppen omröst-
ning i riksdag-
ens kamrar.

Vidare förekom till behandling konstitutionsutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

Till konstitutionsutskottets handläggning hade kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 101, vari Kungl. Maj:t till riksdagens prövning i grundlagsenlig ordning framlagt ett i propositionen intaget förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

Utskottet hemställde att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande:

Ang. införande av öppen omröstning i riksdagens kamrar.
(Forts.)

FÖRSLAG

till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

§ 60.

1. När ärende skall slutligen avgöras, böra därtill hörande handlingar uppläsas, så framt någon kammarens ledamot sådant äskar. Ej må något mål, däri överläggning ägt rum, till slutligt avgörande företagas, förr än kammaren på talmannens hemställan förklarat överläggningen slutad.

2. Därefter bör, utom i de fall mom. 3 upptager, proposition framställas i den ordning, här nedan i detta mom. stadgas. Kan fråga bliva föremål för bifall eller avslag, bör talmans första proposition lyda på bifall. Om denna besvaras med nej, och anmärkningar i saken blivit under överläggningen gjorda, bör den följande propositionen i enlighet med dem uppställas. Innefattar ett förslag flera delar, som ej lämpligen kunna i ett sammanhang avgöras, bör särskild proposition å vardera delen framställas i enahanda ordning, som nu är föreskriven. — Proposition skall alltid endast med ja eller nej besvaras, och talmannen tillkännagive sin uppfattning av det svar, som lämnats, varvid skall bero, så vida ej votering begäres, vilken då ej må vägras; en var i övrigt obetaget att låta sin särskilda mening i protokollet antecknas. Ingen må försöka att beslutet genom ny överläggning uppriva. — Då voterats skall, bör voteringsproposition jämte tydlig kontraposition genast författas, justeras och anslås, samt omröstningen strax därefter verkställas; men ej må proposition göras, om votering skall äga rum, ej heller någon omröstning därom tillåtas. Omröstningen skall ske öppet och efter namnupprop. Befinnas de avgivna rösterna lika delade, nedlägga talmannen i en därtill avsedd rösturna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika till storlek och utseende, tryckta och omärkta samt var för sig slutna och hoprullade, och avgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en av kammarens ledamöter på anmodan av talmannen upptager ur rösturnan.

3. Fråga, varom i första punkten av 110 § regeringsformen eller i 32 § 2 mom. eller i tredje punkten av 52 § i denna riksdagsordning förmäles, skall alltid avgöras genom votering. I ty fall gälle angående voteringsproposition jämte kontraposition vad i nästföregående mom. sägs; och bör, sedan nämnda propositioner anslagits, omröstning genast äga rum. Sådan omröstning skall alltid ske med tryckta och omärkta, enkla, slutna och hoprullade sedlar, och bör, till undvikande av lika röstetal för ja och nej, i mål, där blott enkel pluralitet erfordras, talmannen vid varje omröstning före sedlarnas uppräknings en bland dem uttagna och genast förseglad avlägga. Om vid sammanräknandet av de övriga sedlarna rösterna befinnas lika delade, skall den förseglade sedeln öppnas och avgöra beslutet. Är pluralitet redan vunnen, bör den avlagda sedeln ouppbruten genast förstöras.

Ang. infö-
rande av
öppen omröst-
ning i riksdag-
ens kamrar.
(Forts.)

§ 65.

När, i fråga om statsutgifter — — — gälla såsom riksdagens beslut. Om vid sammanräkningen av de avgivna rösterna dessa befinnas lika delade, nedlägga andra kammarens talman i en därtill avsedd rösturna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika till storlek och utseende, tryckta och omärkta samt var för sig slutna och hoprullade, och avgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en av andra kammarens ledamöter på anmodan av talmannen upptager ur rösturan.

§ 75.

Alla val skola ske med slutna sedlar, och iakttages därvid, att namnsedlarna, så framt de skola bliva gällande, böra vara enkla, hoprullade, omärkta — — — lottning, när så erfordras.

Reservation hade dock avgivits av herrar *Clason, Bellinder, K. J. Ekman, von Mentzer, Hulting, Schyller, Magnusson* i Tumhult och *Henrikson*, vilka ansett, att Kungl. Maj:ts proposition bort av utskottet avstyrkas.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde

Herr *Lindvall*: Herr talman! Om herr talmannens klubba nu skulle få falla, utan att någon debatt dessförinnan ägt rum, så kunde det se ut, som om kammaren enhälligt bifölle konstitutionsutskottets förslag, vilket dock långt ifrån är fallet. Här finnas säkert många ledamöter i denna kammare, som icke äro för den öppna omröstningen. För egen del anser jag, att det röstsätt, som nu tillämpats i över 50 år, har varit både bra och tillfredsställande, varför jag, herr talman, ber att få yrka avslag på konstitutionsutskottets förslag och bifall till reservationen.

Herr *Lithander* instämde häruti.

Herr *Larsson* i Västerås: Ja, herr talman, denna fråga har ju debatterats här i riksdagen så många gånger, att vi väl knappast borde behöva taga upp den på nytt i dag. Då nu den siste ärade talaren inskränkte sig till att endast yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen, skall jag därför, herr talman, också inskränka mig till att under hänvisning till den motivering för förslaget, som är anförd i Kungl. Maj:ts proposition och till vilken utskottet anslutit sig, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Lindman*: Herr talman! När man läser detta konstitutionsutskottets betänkande, finner man att utskottet inskränkt sitt utlåtande till några få rader, där utskottet helt enkelt säger, att det finner sig böra instämma i den motivering, som är avgiven i

den kungl. propositionen. Man skulle då kunna tänka sig, att den kungl. propositionens motivering är synnerligen stark och att utskottet i alla händelser finner den så tilltalande, att utskottet icke ansett sig behöva tillägga något därutöver.

*Ang. infö-
rande av
öppen omröst-
ning i riksdag-
ens kamrar.
(Forts.)*

För min del, herr talman, kan jag icke finna annat, än att justitieministerns motivering ingalunda är stark, utan tvärtom ganska svag. Det går som en röd tråd genom propositionen den tankegången, att man skall införa ett kontrollsystem över riksdagsmännen från deras valmän och från den stora allmänheten. Det förekommer på det ena stället efter det andra. Det talas här på ett ställe, att det bör »framstå som en berättigad fordran, att de», d. v. s. valmännen, »erhålla fullständig visshet därom, på vad sätt riksdagsmännen, vilka numera allmänt väljas på grundval av ett visst program, låta sin politiska uppfattning komma till uttryck, när det gäller att i riksdagen fatta beslut. Sedan numera den offentliga kandidaturens berättigande blivit allmänt erkänt i vårt land, synes den öppna omröstningen i riksdagen böra framgå härav som en given följd. Anses det naturligt och riktigt, att den, som uppsättes till kandidat vid ett riksdagsmannaval, offentligen redogör för sin ståndpunkt i allmänt politiskt hänseende och beträffande särskilda aktuella spörsmål, bör det ock vara självfallet, att den valde vid besluten inom riksdagen öppet ådagalägger, huru han i själva verket utför de grundsatser, vilka han inför valmännen förklarat sig vilja följa.» På ett annat ställe säges det om den öppna omröstningens införande, att »detta omröstningssätt sprider klarhet över riksdagsmannens ståndpunkt vid röstningstillfället» o. s. v. Det är ett kontrollsystem med andra ord, som man här vill införa över riksdagsmännen.

Då blir frågan: är det lyckligt, är det bra, är det önskvärt att införa ett sådant system? Enligt min uppfattning är det icke så. Det är ett skärpande av det imperativa mandatet, som med rätta blivit så illa bedömt under gångna tider och av vars yttringar vi vid tidigare tillfällen, på 1700-talet, hade endast ledsamma erfarenheter, varom även är vittnat och talat i propositionen. Mot detta imperativa mandat har justitieministern ett anförande, som jag icke tvekar att betrakta som mycket svagt. Det är fullkomligt riktiga satser, han uttalar, då han nämner, att riksdagsmannen skall företräda allmänna intressen och icke vissa samhällsgruppers eller vissa valmäns egna intressen o. s. v. Allt detta är fullkomligt riktigt i teorien, men det är visst icke sant, att det i praktiken ställer sig på det sättet. Den slutsats, till vilken han till sist kommer, är, att det för en folkrepresentant skulle vara »förödmjukande, att han icke skulle våga öppet fullgöra sin plikt att handla efter bästa samvete och förstånd», och justitieministern säger, att det, som gällde på 1700-talet, behöver icke gälla nu. Jag skulle vilja fråga: Varför kan det icke tänkas, att det som då hände, även skulle kunna inträffa nu, så att man gäve riksdagsmännen föreskrifter om, hur de skulle rösta, och således bunde dem vid att i riksdagen tala och rösta på ett visst sätt. Människorna äro väl icke stort annorlunda

Ang. infö-
rande av
öppen omröst-
ning i riksdag-
ens kamrar.
(Forts.)

nu, än de voro då, och de bli väl icke heller annorlunda, än de voro på 1700-talet. Jag har ingen anledning tro, att någon förändring i det avseendet kommer att i stort sett inträffa. Enligt min mening är det bättre, att riksdagsmannen, då han skall avgiva sitt votum, gör det efter vad han själv inom sig verkligen anser vara det riktiga och icke efter vad han tror, att andra anse vara det riktiga; d. v. s. han bör känna sig så fri och obunden som möjligt, då han avger sin röst. Detta ger enligt mitt förmenande en styrka åt honom, och det är en fördel med det voteringsystem, vi nu ha. Det ger honom mera självständighet, än vad som skulle bli valet, om man införde den öppna omröstningen.

Vad beträffar den kungl. propositionens motivering skulle jag vidare vilja påpeka, att man tycks ha varit tvungen att draga med alla möjliga saker för att skapa fram bevis för, att nu behöves detta nya omröstningssätt. Så t. ex. har justitieministern framhållit något sådant, som att det nya systemet skulle medföra tidsvinst. Man skulle icke behöva tala om vad man ville, utan det skulle vara nog att genom omröstningen avgiva sitt votum. Det är utomordentligt svagt att komma med detta, ty med fullkomligt lika goda skäl skulle jag kunna visa på, att detta system skulle åstadkomma tidsförlust, därför att den riksdagsman, som tvingas till att öppet tillkännagiva, hur han voterar i ett särskilt fall, skulle kanske känna sig föranlåten att i riksdagen också motivera, varför han röstar på det sättet. Detta är alltså ett argument så svagt, att man skall ha mycket ont om argument, om man skall släpa med ett sådant i en kungl. proposition. Vi skola nu inte tala om vad som justitieministern säger i propositionen, nämligen att den öppna omröstningen står i samband med det proportionella valsättet. Hur kan man komma med ett sådant påstående, vad finns det för tillstymmelse till bevis uti, att det proportionella valsättet skulle kräva öppen omröstning i riksdagen i stället för slutet? Man letar naturligtvis förgäves efter motivet, varför det skulle vara på det sättet.

Jag vill också framhålla en sak, som synes mig visa, hur konstruerat allt detta ter sig. På sid. 11 i utskottets utlåtande framställles följande påstående i den kungl. propositionen: »Om vi antaga, att en riksdagsman blivit vald utan att ens tillkännagiva sin allmänna anslutning till något visst politiskt program eller än mindre sina åsikter i vissa aktuella frågor, torde valmän och allmänhet icke desto mindre äga befogade ansråk på att åtminstone från kännedom om hans ståndpunkt vid förekommande omröstningar kunna sluta sig till beskaffenheten av hans verksamhet som folkrepresentant.» Nu vill jag fråga, om det är någon av herrarna, som känner till något enda fall, där en riksdagsman i våra tider blivit vald, utan att man haft kännedom om hans allmänna anslutning till något visst program eller hans åsikt i vissa aktuella frågor. Det är alldeles uppenbart, att en sådan företeelse finns ei. Men om det skulle finnas en sådan, skulle det bevisa, att han åtnöte sina valmans odelade aktning och förtroende. För en riksdagsman, som så till den grad vunnit allas aktning, att man valt honom utan att hava reda på hans åsikter, skulle

det väl icke behöva påfordras öppen votering, så att man får reda på, hur han röstar. Hela resonemanget är fullständigt konstruerat.

I en sak vill jag giva departementschefen rätt — men den är för liten för att kunna motivera ett biträdande av detta förslag — den nämligen, att riksdagsmännen icke skulle förfallolöst så ofta utebliva från riksdagsplena, om öppen omröstning vore stadgad, som de nu göra. Ty därigenom att man finge reda på, vilka som brukade vara frånvarande vid voteringarna, skulle man kunna få dessa att bli litet bättre påpassliga.

Ang. infö-
rande av
öppen omröst-
ning i riksdag-
ens kamrar.
(Forts.)

När vi, mina herrar, nu gå att välja riksdagsmän, hava vi ett tillvägagångssätt, enligt vilket man skall krypa bakom en skärm och där stoppa in sin valsedel i ett kuvert. Det är utomordentligt hemligt, för att icke någon människa skall få reda på, hur man röstar. Men här är förhållandet alldeles motsatt: när riksdagsmannen blivit vald, skall varenda människa ha reda på, hur han röstar i varje särskilt fall. Det synes mig vara inkonsekvent.

Härtill kommer ytterligare en inkonsekvens, som Kungl. Maj:t själv gjort sig skyldig till. Vi ha nu efter den 1 mars i förordningarna om kommunalstämma, allmän rådstuga och kyrkostämma fått infört, att slutna omröstning skall ske, om begäran därom framställles. Där är det sålunda viktigt, att om någon begär slutna omröstning, sålan skall tillämpas. Det är infört genom beslut av Konung och riksdag förliden höst att gälla från och med 1 mars i år. Men när det gäller riksdagen skall man följa en fullständigt motsatt väg.

Det är alldeles klart, att personer äro olika beskaffade. Den ene skulle icke alls bry sig om, att det anges, hur han voterar, men det finns andra, som äro mer eller mindre känsliga för detta, och känsligheten kommer naturligtvis därvidlag att yttra sig så, att de känna sig mycket starkt berörda av huru partikamraterna och partiledningen ställa sig till det sätt, på vilket de rösta. De komma att bli allt mera beroende av partiledningen. Jag kan icke förstå annat, än att detta förslag syftar till ett genomförande i praktiken av riksdagsmännens beroende av sina partier och partiledare eller partiledningar, som starkare och starkare taga riksdagsmannen i sin hand. Ty det kan ingen säga mig, att om en riksdagsman av visst parti skulle vid det ena tillfället efter det andra gå mot detsamma, det icke skulle komma att yttra sig för honom på sådant sätt, att han icke bleve lika väl sedd i sitt parti, som han förut varit.

Nu hava vi under en mångfald av år använt oss av det nu gällande omröstningssättet. Kan någon säga, att det varit till någon olägenhet? Vad har det medfört för olägenhet? Finns det något verkligt bevis för, att det varit till någon skada? Jag kan icke finna något. Jag anser tvärtom, att det nya systemet skulle komma att medföra vådor och även olägenheter, sådana som vi icke förut behövt befara. Det är med detta förslag, herr talman, som det är med så ofantligt många andra: det innebär en förändring, men sannerligen icke någon förbättring.

Herr Larsson i Västerås: Herr talman! Jag nödgas säga några ord gent emot den siste talaren.

Ang. infö-
rande av
öppen omröst-
ning i riksdag-
ens kamrar.

(Forts)

Denne anmärkte först, att utskottet hade anslutit sig till justitieministerns motivering och ansett den tillfredsställande. Ja, det är verkligen så, att utskottet ansett den av departementschefen anförda motiveringen vara tillräckligt vägande för ett bifall till propositionen. Utskottet har vidare återopat sina föregående uttalanden i denna sak, vilka i huvudsak överensstämma med den motivering, justitieministern anfört. Då jag nu ser, att herr justitieministern är här närvarande, skall jag icke inlåta mig på något försvar för honom, utan jag skall be att ytterligare få anföra några synpunkter på den föreliggande frågan med anledning av herr Lindmans anförande.

Herr Lindman ansåg, att om vi införa öppen omröstning, skulle därav följa ett slags kontrollsystem. Ja, jag undrar, om man icke kan gå ut ifrån, att det är valmännens rätt att få fullt klart för sig hur deras representanter handla i riksdagen.

Herr Lindman ansåg vidare att utav öppen omröstning skulle följa imperativa mandat. Jag ber då att få erinra om, att vi, icke ringa grad genom herr Lindmans eget åtgörande, hava partibildningar här i landet, som vid de politiska valen ha ett betydande inflytande. Man kan säga, att valen bero uteslutande på och avgöras av de olika politiska partierna. Vi ha vidare att konstatera, hurusom under den senare tiden vi hava kommit fram till — och det anser jag för min del vara en ofantlig fördel — offentliga kandidaturer. Det är sålunda icke på det sättet, att valmännen föreskriva, hur respektive kandidater och riksdagsmän skola handla, utan det är väl i verkligheten så, att kandidaterna ha sin fulla frihet att ansluta sig till eller låta bli att ansluta sig till ett politiskt partis program. Om en kandidat har en från sitt partis program avvikande mening, säger han, om han är ärlig, ifrån till sina valmän redan före valet, att den och den punkten kan jag icke godkänna, utan jag ser den på det eller det sättet, och den och den uppfattningen har jag och den ämnar jag även förfäktat i riksdagen.

Jag kan icke underlåta att instämma i det uttalande, som justitieministern anfört i propositionen och som många gånger tidigare såväl av konstitutionsutskottet som i denna kammare anförts, nämligen att det är förödmjukande för en riksdagsman, när man vill göra gällande, att han icke skulle kunna säga sin mening öppet och ärligt, utan skulle få lov att gå bakom den slutna röstsedeln. Det kan icke förnekas, att det är något nedsättande i detta.

Jag tror för min del icke, att, såsom herr Lindman vill göra gällande, man med något fog kan påstå, att den öppna omröstningen skulle komma att leda till skada för vårt politiska liv. Tvärtom torde det väl med säkerhet kunna antagas, att det kommer att visa sig, att den öppna omröstningen skall, såsom justitieministern har anfört, bidra till det politiska livets höjande i fråga om ärlighet, samvetsgrannhet och allvar vid behandlingen av allmänna ärenden.

Herr Lindman ansåg endast en punkt vara värd beaktande i den motivering, som av justitieministern anförts, den nämligen där det heter: »Den ifrågavarande reformens genomförande lär ock kunna bidra till motarbetande av det med rätta överklagade miss-

förhållandet, att riksdagsmän, stundom till anmärkningsvärt stort antal, förfallolöst utebliva från kamrarnas plena. Med den öppna omröstningen torde kontroll i detta avseende kunna lättare och mera effektivt genomföras.» Jag har pekat på en del andra, men jag anser också, att i det här ifrågavarande avseendet reformen kan hava ett välgörande inflytande.

Ang. införande av öppen omröstning i riksdagens kamrar.
(Forts.)

Då herr Lindman även gör gällande, att vi icke kunna anföra, att det omröstningssystem, vi för närvarande hava, visat sig medföra några olägenheter, vill jag framhålla, att det dock främst har den betydande olägenheten, att valmännen ofta nog inte ha klart för sig, hur deras representanter ha röstat i riksdagen. Jag ber att få erinra herr Lindman därom, hurusom man understundom i pressen, då någon viktig fråga förelegat och avgjorts i riksdagen, uttryckt undran över, varifrån den eller den majoriteten har kommit, då de olika partiernas ställning ansetts given, men vid omröstningen utgången blivit helt annan, än man beräknat. Man har då börjat nagelfara de olika riksdagsmännen i tidningspressen, vilket framtvingat en mängd skrivelser från dem som icke ansetts hava haft sin ställning klar eller som blivit misstänkta. Jag tror för min del, att det vore en väsentlig fördel, icke minst för riksdagsmännen själva, att dylikt för framtiden kunde undvikas genom den öppna omröstningen.

Slutligen vill jag framhålla, att vi redan nu ha den öppna omröstningen i våra kommunalrepresentationer, t. ex. i stadsfullmäktige, och ingen torde väl vilja påstå, att densamma där har medfört några som helst olägenheter eller t. ex. att den enskilde ledamoten av stadsfullmäktige hittills känt sig påverkad av utanförstående, då han inom kommunalrepresentationen öppet avgivit sitt votum.

Jag tror alltså, att många goda skäl tala för införande av denna reform. Det bör ju ock framhållas i detta sammanhang, att man i våra grannländer, Danmark och Norge, har denna öppna omröstning, och där har man inte hört talas om några nackdelar av densamma. Den finns dessutom införd uti Amerikas Förenta stater, Belgien, Frankrike, Italien, Nederländerna, Schweiz, Storbritannien, Tyskland, Ungern och Österrike. Vi se sålunda, att den öppna omröstningen är tillämplig överallt ute i världen i parlamentariska församlingar, och jag kan för min del inte inse, varför icke även vi skulle kunna komma fram till denna reform, som, säga vad man säga vill, ändock ej skulle komma att medföra några olägenheter, utan tvärtom avsevärda fördelar icke minst genom att bidraga till stärkandet av den politiska hederligheten i landet.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herr Zander.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Löfgren: Herr talman! Jag var tyvärr inte inne i kammaren under hela den tid, herr Lindman höll sitt anförande. Jag tror dock i alla fall, att jag hört tillräckligt mycket för att uppfatta gången av detsamma

Ang. infö-
rande av
öppen omröst-
ning i riksdag-
ens kamrar.

(Forts.)

och för att bemöta de invändningar, han framställt, invändningar, som till större delen sammanfalla med dem, som man i allmänhet hört framställas mot den öppna omröstningen.

Särskilt skall jag be att få styrka under grunderna för regeringens förslag uti en huvudpunkt, där jag vill söka visa, att förslaget på intet sätt innebär vad dess motståndare vilja göra gällande. Den öppna omröstningen betyder ingalunda, som herr Lindman tyckes vilja påstå, en återgång till den uppfattning, som på frihetstiden gjorde sig hörd uti kravet på, att riksdagsmannakallet skulle betraktas som ett »imperativt mandat». Det är ju så, att så snart det gäller en påbyggnad på det demokratiska samhällsskicket, får man höra talas om frihetstiden, och man varnas för faror, som då visat sig ha uppkommit genom motsvarande företeelser. Jag tycker emellertid, att talet om frihetstiden i detta sammanhang är alldeles särskilt omotiverat. Det var under frihetstiden, som striden om riksdagsmannakallets natur pågick, d. v. s. striden om, huruvida valmännen skulle med sina föreskrifter kunna på ett formellt bindande sätt instruera sin representant att rösta på ett visst sätt. Men under denna tid gällde det slutna omröstningssättet, alldeles såsom nu är fallet, vilket sålunda ingalunda hindrade, att en dylik fråga uppkom och föranledde långvariga konstitutionella tvister. De, som på sin tid förfäktade teorien om det imperativa mandatet, ville just vinna den praktiska konsekvens av sin åsikt, som låg däri, att ifall en riksdagsman, som t. ex. Stockholms borgerskap hade valt, inte röstade precis efter borgerskapets uttryckliga instruktioner, borgerskapet skulle ha rätt att ofördröjligen, före mandattidens utgång, återkalla mandatet. Representanten skulle ej vidare ha rätt att bevista riksdagen. Valmännen tillerkände sig sålunda även en formell kompetens över ständerna.

Jag frågar, mina herrar, alldeles som jag nyss frågade i första kammaren: Är det någon, som tror, att man nu har att befara en liknande utveckling? Är det vidare någon, som tror, att ifall detta skulle vara händelsen, denna utveckling skulle särskilt befrämjas genom införande av öppen omröstning? Nej, på intet sätt. Själva förutsättningen för utövandet av den supremati, som ständerna under frihetstiden ville tillvälla sig, var ju, att man hade slutna stånd och klasser, en sluten valorganisation så att säga. Det är just denna yttre förutsättning, som upphört i och med att de allmänna valen tillkommit. Men även om nu en tendens i denna riktning skulle förefinnas, om sålunda valmännen skulle vilja tillägna sig allt större och styrra inflytande i detalj över vad riksdagsmännen göra och icke göra, så skulle, jag betonar det än en gång, den utvecklingen ingalunda influeras av ett riksdagsbeslut i denna fråga; den skulle fortgå fullkomligt oberoende av, huruvida man hade det ena eller andra omröstningssättet i riksdagen. Det förhåller sig nämligen i själva verket så, som jag redan sökt visa i propositionen, att motståndet i denna sak, motståndet mot den öppna omröstningen, kan betraktas som den sista yttringen av en

strid, som faktiskt redan är avgjord. Detta motstånd sättes nu in för sent och sättes in på en oriktig punkt.

I den gamla goda tiden var partibildningen ganska outvecklad. Det gällde att bestämma sin ståndpunkt till endast en eller ett par frågor. Valrätten var begränsad av en census, varför det endast var ett relativt fåtal, som röstade. Man voterade i enmansvalkretsar, där valmännen väl kände de kandidater, som uppställdes till val. Valen till andra kammaren skedde efter svaga partilinjor och till första kammaren efter just inga partilinjor alls.

Jag anförde nyss i första kammaren ett yttrande, som en mycket framstående riksdagsman på den tiden fällde. Han sade: »jag går aldrig på valmöten; folk vet, att jag är kristen, frihandlare och hederlig karl, något annat angår dem inte». — Jag vet inte, om denne betydande man i sin åskådning var för eller mot den öppna omröstningen — jag skulle närmast av hans temperament vilja tro, att han var för densamma — men även om han var emot reformen, kunde han från sin ståndpunkt sett mycket väl konsekvent säga: »hur jag *röstar*, angår dem inte häller».

Men nu, mina herrar, är den tiden förbi, då vi riksdagsmän kunna berömma oss av att inte gå på valmöten. Nej, vi gå på valmöten, och vi lägga där fram det program, som vi anse för samhället nyttigast. Vi söka vinna röster på det programmet, och då vi väljas till riksdagsmän, sker det oftast snarare därför, att man väljer på programmet, än man väljer oss själva. Och när vi sedan komma in i riksdagen, måste många inskränka sig till att avge sina röster, ty alla kunna ju inte tala i de förekommande frågorna.

Nu spørjer jag: kan det, sådan som denna procedur nu är, sådant som valsättet är inrättat med offentlig nominering av kandidater på grund av offentliga programförklaringar, anses vara rimligt, att inte valmännen skola få följa sin representants verksamhet i riksdagen, skola få tillfälle att kontrollera — låtom oss inte vara rädda för det ordet — det sätt, varpå han röstar och sålunda i praktike utför det program, som han gått in för att verkligen realisera. Ja, detta är det tillstånd, den utveckling, mot vilken man riktar sig, när man talar om det imperativa mandatet. Denna utveckling kan dock ej rubbas ett jota genom det ena eller andra omröstningssättet. Man skulle tvärtom kunna säga det, att en riksdagsman, som vet, att han en dag kommer att få rösta offentligt, att det kommer att bli känt, hur han en gång i framtiden avger sin röst, torde bli mera försiktig vid avgivande av vallöften, än om han vet, att han kan krypa bakom det hemliga omröstningssättets skydd.

Det nya tillstånd, som man reagerar emot, mer eller mindre medvetet, är helt enkelt det, att folket, som i vidare kretsar än förr fått tillgång till valen, icke vill vara med om att rösta i blindo, att man numera önskar veta vad den representant kommer att göra, som man inväljer i riksdagen. Och följaktligen synes man konsekvent kunna fordra, att valmännen såväl som allmänheten i övrigt få reda på, hur riksdagsmännen verkligen rösta.

Nu säger man, att det skulle innebära ett så starkt tryck, ett

Ang. infö-
rande av
öppen omröst-
ning i riksdag-
ens kamrar.
(Forts.)

Ang. infö-
rande av
öppen omröst-
ning i riksdag-
ens kamrar.

(Forts.)

så starkt tvång på riksdagsmannen om han visste, att han nödgades rösta offentligt. Ja, fränsett nu, att det öppna omröstningssättet ej visat sig ha så farliga verkningar härvidlag vare sig i andra länder, där det tillämpas, eller i våra kommunalförsamlingar, vill jag endast poängtera, att även i politiken bör en person hålla en utfästelse, som han givit. Jag vet inte, varför det just i fråga om politiska avgöranden skall vara så särskilt hedersamt att svika en uppfattning, vartill man tidigare bekant sig. Naturligtvis kan situationen bliva den att riksdagsmannen ej kan fullgöra sitt värv, ej kan rösta på det sätt, som valmännen trott, att han skul'e göra. I så fall har han att välja mellan att ge en öppen förklaring om sin nya åsikt och handla därefter eller också att eventuellt avsäga sig riksdagsmannaskapet. Den situationen kan förekomma nu med det hemliga omröstningssättet, alldeles såsom vid det öppna. Skillnaden är bara, såsom jag har sagt i min motivering till denna proposition, att med det öppna omröstningssättet vinnes, att den öppenhet och klarhet, som präglar ett mandats tillkomst, fullföljes även vid dess utövning.

Jag har särskilt velat framhålla, att den öppna omröstningen har sin givna plats i det moderna samhällsskicket så långt som detta är *representativt*, det vill säga, så långt som riksdagsmannen i ett beslut och vid en omröstning har att representera andra, vilkas program han gjort till sitt och lovat att söka förverkliga. Längre sträcker sig ej förslaget motiv, och med denna anmärkning har jag ock bemött de invändningar som herr Lindman från denna synpunkt gjort mot förslaget. Vi ha sålunda icke i förslaget utsträckt den öppna omröstningen till vissa särskilda riksdagsbeslut. Härvidlag hade man kanske från principiell synpunkt kunnat göra hur man velat, behålla den slutna eller införa den öppna omröstningen. Men med detta förslag har man icke avsett vinna annat, än jag nämnt: det sträcker sig icke till riksdagens *inre* frågor, utan allenast till sådana ärenden som direkt beröra allmänhetens och valmännens rätt. I riksdagens inre frågor spela ofta personliga hänsyn in och det kan vara nog så befogat, att t. ex. vid val inom riksdagen tillämpa slutna omröstning för att icke tilläventyrs störa det goda samarbetet.

Med denna erinran bemötes också herr Lindmans anmärkning om, att den slutna omröstningen fått en plats i de nya beslämmelserna om den kommunala rösträtten. Det förhåller sig nämligen så, att det inom primärkommunerna nu finns möjlighet, något, som inte fanns tidigare, att begära slutna omröstning. Detta innebär dock alls ingen konsekvens med de utgångspunkter på vilka förslaget vilar. Den slutna omröstningen kan ju där förekomma endast i de fall att kommunens medlemmar *direkt* utöva sin beslutanderätt sålunda på kommunalstämma och allmän rådstuga. Dessa medlemmar av kommunen representera då inga andra än sig själva, de ha icke offentligen gett sig ut för att omfatta ett visst program. Situationen kan mycket väl vara den, att de ha samma intresse att hålla sin ståndpunkt hemlig, som valmännen vid ett offentligt val vare sig kommunalt eller rent politiskt. För att man skall vara fullt logisk, måste jämförelsen ske

emellan beslut i riksdagens kamrar å ena sidan och beslut i kommunernas *representativa* församlingar, å andra sidan. Och i detta avseende må erinras om, att, utom i landstingen, öppen omröstning överallt är genomförd.

Ang. införande av öppen omröstning i riksdagens kamrar.

(Forts.)

Om sålunda principiella skäl tala för öppen omröstning, synes mig detsamma vara fallet, om man tar sikte på de praktiska synpunkterna.

Jag skall inte ge mig in på frågan, med vilket valsätt omröstningen går fortare, utan jag skall endast be att få understryka ett skäl, vars giltighet även herr Lindman betonade, nämligen att medelst det öppna omröstningssättet får man dock en viss kontroll över, att riksdagsmännen verkligen äro närvarande vid voteringarna och fullgöra sin plikt.

Till sist vill jag bara framhålla en sak, som man från alla partier har anmärkt på. Det gäller ett missförhållande, som följer av de proportionella valen och som visserligen inte kan helt och hållet botas, men som i alla händelser delvis kan avhjälpas genom den öppna omröstningen. Jag skall inte ge mig in på frågan om det proportionella valsystemets verkningar i allmänhet, men så mycket är väl dock för oss alla uppenbart att de proportionella valen i stora valkretsar medföra att valmännen komma i mindre personlig beröring med och få mindre kännedom om sina representanter än tidigare varit fallet, när valen skedde i enmansvalkretsar och den valde stod så att säga i mitten av en trång krets, där alla kände honom. Vad som härvidlag skulle kunna vinnas genom den öppna omröstningen synes mig vara, att folk i allmänhet skulle få tillfälle att bättre följa sina representanters verksamhet och därmed också få sitt intresse för det rent personliga momentet i politiken stärkt. Just vid nuvarande tidpunkt då riksdagen nyligen i princip beslutat att utsträcka valrätten till vida kretsar av vårt folk synes det vara lämpligt att också ur nyss angivna synpunkt införa den öppna omröstningen som finnes i alla länder med representativt statsskick utom, såvitt jag vet, Finland, som ärvt det slutna omröstningssättet från vår gamla författning.

Jag är övertygad om, att åtminstone andra kammaren i denna fråga skall följa sina gamla traditioner och lämna sitt bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som i dag föreligger till avgörande här i kammaren, är en mycket gammal tvistefråga i vårt land. Man har sett på den samma ifrån synnerligen olika synvinklar, och så gör man ju även nu. Jag tycker dock det är underligt, att när man hör talare av olika riktningar yttra sig, framhållas det å ena sidan blott olägenheterna, nackdelarna av den öppna voteringen, å andra sidan blott och bart fördelarna. Dock är det helt säkert här fråga om en sak, vilken liksom allt annat har både fördelar och nackdelar. Det

Ang. infö-
rande av
öppen omröst-
ning i riksdä-
gens kamrar.

(Forts.)

gäller för oss att klara upp, vilka som överväga; detta är det viktigaste, ty i grund och botten tror jag ej, att riksdagsmännen bli stort bättre eller sämre, vare sig det blir slutet eller öppen omröstning. Jag tror nämligen icke, att någon enda av mina kolleger här i kammaren skulle svika sin övertygelse eller, rättare sagt, den övertygelse, han för valmännen uttalat, bara därför att han kan krypa bakom den slutna voterings sedeln: så lågt tror jag sannernligen ej om någon riksdagsman. Då det indirekt gjorts ett par uttalanden därhän, att man genom den öppna omröstningen skulle få en förbättring till stånd härutinnan, så får jag säga, att jag knappast tror, att ställningen är sådan, att någon vill använda en slutet valsedel för att lura sina valmän.

Det är alldeles ostridigt, att den öppna voteringen går något fortare än den slutna. Det har jag ofta sett i de församlingar, där den tillämpas. Det synes också vara en fördel, som måhända icke är så liten, att debatten möjligen blir kortare därigenom, att den, som voterar öppet, så att säga annonserar sin ställning till den föreliggande frågan, utan att han för detta ändamål behöver uttala sig i debatten. Det finns också annat, som verligen kan skrivas på fördelarnas konto.

Låt oss sedan också en smula — jag har inte här tillfälle att gå in på alla synpunkter i detta sammanhang, det skulle föra för långt — se på medaljens framsida och betrakta olägenheterna av den öppna omröstningen.

Jag får verkligen bekänna, att jag alltid från den tidpunkt, jag började tänka i politiska ting och sysselsätta mig med desamma, haft en synnerlig förkärlek för den öppna voteringen. Det vill jag icke dölja. Jag tyckte, att den gick så att säga »rakt på sak», vilket ju var en stor fördel.

Första gången jag närmare kom att se hur saken förhöll sig var vid ett tillfälle, då jag hade nöjet att vara åhörare på läktaren i norska stortinget vid en stortingssession, som jag var mycket intresserad av, bl. a. just för att få ett svar, om den öppna voteringen var bättre än den slutna. Naturligtvis intresserade mig också de politiska frågor, som då behandlades. Jag hade vid nämnda tillfälle den stora lyckan och förmånen att till sidokamrat på läktaren ha en norsk folkhögskollärare, som var mycket inne i norsk politik och kände nästan alla stortingsmännen. Debatten pågick alldeles som här — jag gjorde dock den anmärkningen, att det kanske var ett färre antal talare, som yttrade sig — och när debatten var slut begärdes votering. Denna tillgick nu sålunda. En person — jag tror det var en vaktmästare eller en sekreterare, jag vet inte vilket — skulle draga ut ur urnan en på förhand tryckt lapp med namn på det amt, som skulle börja voteringen. Man ansåg det nämligen ytterst viktigt, att inte samma ordningsföljd tillämpades. Ett femtiotal dylika lappar lågo lagda i urnan, och man skulle nu taga ut ur densamma en lapp, som upptog namnet på det amt, som först skulle rösta. Jag frågade vad detta skulle betyda. Jo, gav man till svar, man skulle inte ha ledning av en viss representant, utan man

skulle kunna börja med vilket amt som helst runt om i landet. Så fortgick voteringen öppet, tills man hade hunnit igenom samtliga representanter.

Händelsevis frågade jag, medan voteringen pågick, min sidokamrat på åhörareläktaren, hur han trodde voteringen skulle utfalla. »Ja», sade han, »detta förslag avslås med 61 röster mot 47.» Jag fäste mig först inte vid saken, men då resultatet en liten stund därefter utropades, slog hans förutsägelse alldeles in. Diskussionen fortsatte så beträffande en annan fråga en något längre stund och även där begärdes votering. Jag roade mig då naturligtvis med att fråga honom: hur kommer den där voteringen att utfalla? »Jo, förslaget antages med 62 röster mot 45», svarade han. Och även här fick han rätt. Då vi på läktaren naturligtvis inte kunde hava någon ingående diskussion om dessa saker, men det var mycket i stortinget, som väckte mitt intresse, hemställde jag till honom, huruvida han hade tid att efter sessionens slut låta mig ha förmånen av hans sällskap en stund. Så skedde även, och vid detta tillfälle bad jag om besked över anledningen till, att han på förhand kunde så väl ange resultatet av omröstningarna. »Äh», sade han, »det går mycket lätt för sig, ty sedan någon talare för vart parti yttrat sig i viss riktning, för avslag eller bifall, så är voteringsresultatet givet. Det enda, som är att lägga märke till, är, om någon ledamot av ett parti avlägsnar sig från stortinget, innan voteringen börjar. Det förekommer nästan aldrig, att någon röstar mot sitt partis uppfattning.» Jag har sedan närmare satt mig in i dessa saker och åtminstone vad stortinget beträffar har jag funnit, att det sagda verkligen äger sin grund.

Nu kan man säga, att saken kan ligga så i fråga om verkligt partiskiljande frågor. Då skall jag be att få säga herrarna, att den fråga, vars omröstningsresultat jag först relaterade, gällde en sidentull, och jag tycker verkligen, att detta icke kan vara en politisk sak, men så måtte dock varit fallet.

Nu kan ju var och en draga sina slutsatser av det sagda. Det är i varje fall ett faktum, att dylikt förekommit vid den öppna omröstningen.

Jag kan inte neka till, att efter det ingående samtal, jag hade med den av mig nyss nämnde mannen — det var en folkhögskollärare — jag blev något mera betänksam. Jag såg, att denna sak liksom allting annat hade två sidor. Jag blev övertygad om, det kan jag inte komma förbi, att den öppna voteringen är ett mycket starkt vapen i partiväsendets tjänst, och, än mer, att den helt säkert är det starkaste vapen, som particheferna kunna ha; det måste man vara överens om. Om detta är en fördel eller icke, skall jag icke yttra mig om; om det är en olägenhet eller ej, skall jag heller inte diskutera, fast nog vet jag för egen del min uppfattning i denna sak.

När man nu bedömer denna fråga, måste man dessutom kombinera den med frågan om en annan utveckling, som försiggått i många länder, nämligen parlamentarismen. Då kommer man näm-

Ang. införande av öppen omröstning i riksdagens kamrar.

(Forts.)

Ang. infö-
rande av
öppen omröst-
ning i riksdag-
ens kamrar.

(Forts.)

ligen till åtskilliga slutsatser, som det är svårt att förbise. Ty då parlamentarismens grundtanke är, att ur majoritetspartiet, uti den folkvalda kammaren, om ett sådant finnes, eller av en kombination partier, som tillsammans kunna bilda ett majoritetsparti, ministären skall tagas och därvid framför allt statsministern, vilken naturligtvis är den politiska spetsen av sitt parti. då, säger jag, kan man knappast blunda för, att en sådan man blir nära nog mera enväldig än de ryska tsarerna voro. Åtminstone ser jag saken så, och detta måste naturligtvis ha betydelse även för den föreliggande frågan. Jag förstår egentligen inte, vad det skall finnas för en motvikt till ett dylikt envælde, om nämligen personen är lagd så, som han mycket väl kan vara.

Det har ju också talats så mycket om parlamentarism i England och om de engelska statsmännens roll härvidlag. Det är heller inte tu tal om, att de skött både den allmänna utrikespolitiken och framför allt sitt lands politik på ett utomordentligt präktigt sätt, men det kan å andra sidan inte blundas för, att en person, som sitter som premiärminister i England, är en nästan absolut enväldig partichef. Detta är kanske en fara; det är möjligt, att så är förhållandet, men det kan även vara en fördel. Det beror på hur man bedömer saken. Skulle vi emellertid här i vårt land vara färdiga med att draga en dylik konsekvens? Ja, vad beträffar andra kammaren, tyckes mycket tyda på, att man knappast skulle vara det, ty jag ser för min del ej mycket till av engelsk parlamentarism här i kammaren. Nog ser man t. ex., att representanter för de partier, som stölja den nu sittande regeringen mången gång uppträda och votera mot densamma. Det är därför kanske inte så underligt, att man tycker, att man borde i så fall utveckla systemet i denna riktning och söka att få regeringen så stark som möjligt efter Englands exempel. Men då är frågan: hava vi verkligen inom vårt folk i stort sett en sådan läggning, som möjliggör detta? Finns det kanhända icke mera partikularistiska känslor hos oss än i andra länder, känslor av att vara »en man för sig»? Det kommer därför helt säkert att vålla stora svårigheter att här genomföra parlamentarismen i dess yttersta konsekvenser.

Här har också talats om, att det skulle vara en fördel eller snarare en rätt för valmännen att se och höra hur deras representant utöva sitt kall. Ja, vad beträffar mig själv personligen, har jag alltid stått så öppet för mina valmän, att jag ingenting har att frukta av en sådan reform — jag till och med önskar mången gång, att jag kunde göra riktigt klart för mina valmän, hur jag uppträtt i de olika frågorna; därom är inte tu tal. Men, såsom en ärad talare förut nämnde, äro nog känslorna härvidlag olika hos olika personer, och man får ju räkna med människorna, såsom de äro. Det kan ofta hända, att just när man tror, att man gör valmännen det största gagnet, det inte blir så uppfattat, som man önskat.

Gentemot vad herr statsrådet nyss yttrade finner jag det vidare ligga en viss inkonsekvens däri, att man fordrar fullkomlig öppenhet, när det gäller de av valmännen utsedda ombuden, vare sig i riksdag,

landsting eller dylikt, men att däremot, när det är fråga om de tillfällena, då väljarskarorna gå att primärt fatta sina beslut, man är så ytterst skugggrädd av sig, att man på senare tid gått ända därhän att rent av hermetiskt innesluta de röstande medan de utöva sina valfunktioner. Jag tycker verkligen, att detta inte är riktigt konsekvent. Det kunde nämligen, förefaller det mig, ha icke så liten betydelse, om riksdagsmannen finge veta, var han hade sina valmän, lika väl som de skola veta, var de hade honom. Jag anser det rimligt, att man åtminstone någon gång finge detta klart för sig. Dock erkänner jag gärna, att riksdagsmannens funktion är sådan, att den kräver en vida större klarhet och öppenhet än de flesta andras.

Ang. införande av öppen omröstning i riksdagens kamrar.
(Fort.)

Nu skall det inte falla mig in att göra något yrkande i denna fråga. Jag känner nämligen alls inte, om densamma var föremål för kompromissen i rösträtts- och författningsfrågorna vid urtima riksdagen. Var detta fallet, vet jag alltför väl, att några skäl i sak betydta ingenting. I alla händelser tror jag också, att denna fråga snart kommer att ligga på det planet, att skäl och motskäl gagna föga. Nu kan man fråga, varför jag då egentligen yttrat mig i denna sak. Jo, detta har just skett därför, att, då, som jag tror, vi snart ha den öppna voteringen införd i vårt land, varvid naturligtvis förr eller senare dess följder komma att visa sig, vare sig de gå i den ena eller andra riktningen, jag tyckte det ej vara ur vägen, att det fanns någon representant här i kammaren, som redan nu uttalar sig och förutser vad som enligt hans tanke härvidlag skall komma. Ty då äger man åtminstone inte rätt att säga: det var ingen som reflekterade över den eller den saken.

Jag vill intet fördölja, att det var just på grund av mina studier av den öppna voteringen i det norska stortinget, som jag blev något mera betänksam i fråga om reformens konsekvenser. Jag ansåg, att då resultatet där visade sig så öppet, det var en ren plikt för mig att uttala mig i fråga om de iakttagelser, jag gjort. Nu får naturligtvis var och en bedöma dem, allt efter det han finner dem vara värda uppmärksamhet, men för egen del ha de så inristat sig i mitt minne, att jag aldrig lär glömma dem, och de inristade sig betydligt starkare än de måhända annars skulle gjort, därför, att jag fick i viss mån jämka en övertygelse, som jag så bergfast hyste inom mig.

Herr talman! Jag har intet yrkande att göra.

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen av förhandlingarna, yttrade

Herr Månsson i Hagaström: Herr talman! Jag skall icke bli mångordig. Jag, liksom veterligen alla mina kamrater i den arbetsgemenskap jag tillhör — jag undviker med flit att nämna ordet parti, ty vi anse oss näppeligen vara ett parti — stå veterligen alla på den ståndpunkten, att vi önska den öppna omröstningen och rösta för densamma.

Vad mig själv beträffar, så vill jag dock säga, att naturligtvis har systemet både fördelar och nackdelar. För det första ha vi ju

*Ang. infö-
rande av
öppen omröst-
ning i riksdag-
ens kamrar.*

(Forts.)

här i riksdagen redan öppen omröstning. Nästan varje man i riksdagen är medlem av ett utskott, och han har i regel insatts i det utskott, som behandlar vederbörandes specialfråga, d. v. s. den fråga, som han särskilt känner till och på vilken han därför är vald. Ty i varje fall, åtminstone i min valkrets och i de flesta eller säkerligen många valkretsar, är förhållandet det, att vederbörande är specialist på någon viss fråga, där han är känd för att förfäktat en viss mening, vilken sedan delas av en större grupp av valmännen inom hans krets.

Jag vill erinra om det förhållandet, som äger rum här i riksdagen, att på utskottsbetänkandena står angivet, vilka som varit närvarande vid respektive ärendens behandling inom de olika utskotten. Under betänkandet stå vidare reservanterna antecknade, och alla de närvarande, som icke äro reservanter, måste ju, så framt de äro ordinarie medlemmar, ha instämt i betänkandets tankegång och ordalydelse. Detta utgör ju redan nu en öppen omröstning, som medger för partiledaren nog så mycket tillfälle att kontrollera vederbörandes hållning.

Jag tror, att med införandet i riksdagen av öppen omröstning även i kamrarna, kommer det naturligtvis i början, medan man ännu är ovan vid denna omröstningsform, att i tidningarna bli en hel del insändare rörande vederbörandes hållning i den eller den frågan; men det tror jag icke kommer att skada. Det kommer att lära representanten att i de frågor, där han finner det lönt, säga ifrån — ty man kan ju icke skriva insändare i all oändlighet — och bestämt säga sin mening och stå för densamma. Därigenom skulle enligt min mening representanten fostras till mera självständighet och mera kampduelighet mot den demokratiens ohyra, som onekligen parti-byråkratien och partiiniskarelementet utgöra. Varje samhällsskick har ju sitt onda att dras med, och vi kunna icke annat än medgiva, att en kamp måste öppnas inom alla partier mot just denna partiiniskning och dessa partiledarfasoner, som yppa sig överallt, hos de politiska såväl som hos de religiösa partierna.

En följd av öppen omröstning blir, enligt min mening, ovillkorligen, att man, ifrån den enskilde representantens sida sett inte, såsom herr Olsson i Kullenbergstorp tror, knådas ihop till en deg, som lydigt och vekt följer partiledningens tummar, utan tvärtom lär sig att stå på egna ben i öppen kamp mot partiledarna och partiiniskarna.

En annan följd av den öppna omröstningen måste med nödvändighet bli en utsträckning av riksdagstiden. Det är ju numera så, att man är i regel specialist på en del frågor, och de andra frågorna hinner man icke följa med — de formligen ösas ju över en. Vi sågo ju, hur det var häromdagen, då det kom närmare ett hundratal propositioner på en gång — man kan omöjligen icke följa med så många ärenden. Nu måste man ju i riksdagen inskränka sig till att lita på en och annan specialist i den ena eller andra saken — i varje fall måste jag göra det: jag kan omöjligen få tid att följa med allt. Kravet på att följa med och ta självständig ställning till alla de olika frågorna kommer onekligen att bli större med öppen om-

röstning. Därav följer också, att man måste ha mera tid att sätta sig in i dessa frågor än nu, och detta återigen för med sig, att riksdagstiden måste förlängas och riksdagsarbetet i viss grad, och i hög grad, omläggas. Vi se då t. ex. i Norge, att där råder en helt annan ordning beträffande arbetstiden, än vad vi här ha.

Ang. införande av öppen omröstning i riksdagens kamrar.
(Forts.)

Herr Olsson i Kullenbergstorp menade, att genom denna öppna omröstning skulle vi föras därhän, att ministerchefen skulle bli enväldshärskare i landet. Ja, naturligtvis ligger det en viss sanning i detta, liksom i alla andra argument, som i detta fall anföras, men dock endast i någon ringa mån. Jag vill säga, att genom detta system tvingas medlemmarna, enligt min uppfattning, till mera självständighet, mera kamp såväl mot ministerbanken som mot partiledningen i skilda frågor.

För övrigt är det väl ett önskemål att komma fram till, att ministerbankens medlemmar icke sitta där på grund därav, att de förfoga över så och så många röstsedlar i kammaren, utan på grund av sin personliga duglighet och oomstridda heder och kapacitet ty i annat fall sjunker vårt offentliga liv allt djupare.

Slutligen är det väl ett önskemål i alla väl ordnade länder, att vi mer och mer komma att glida bort från partiregeringar och till koalitionsregeringar, där alla riksdagsgrupper äro representerade. Det är väl för ett folk, som önskar civilisation, reda och samhällsordning, ett oavvisligt behov, att partikampen och partihetsen så småningom, efter hand som orättvisorna avskaffas, alldeles försvinner.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr vice talmannen Hamilton: Herr talman! Det vore att ge ett synnerligen dåligt betyg åt sina kamrater i riksdagen, därest man ville påstå, att genom den öppna omröstningen deras ställning till de föreliggande spörsmålen liksom till voteringen om desamma skulle förändras. Jag är övertygad om, att vi alla, när vi frambära vår valsedel, nedlägga den, som vi anse vara riktigtast och bäst för vårt land. Jag tror därför icke, att vare sig man har den slutna sedeln eller röstar öppet, detta kommer att utöva något inflytande på riksdagsarbetet. Man har gjort denna fråga till en större fråga, än den verkligen är.

Jag anser emellertid, att den öppna omröstningen är för riksdagsmannen angenämast. Han vill, att valmännen skola ha reda på, hur han fullgör sitt uppdrag här i riksdagen, och det är svårt för honom att meddela sina valmän, hur han handlat i vart och ett ärende, som förelägges riksdagens prövning. Detta är huvudanledningen för mig att rösta för förslaget.

Jag skall nu icke spilla många ord på detta förslag, då jag antager, att andra kammaren icke ändrat den uppfattning, som densamma sedan åtskilliga år tillbaka hyst i denna fråga. Första kammaren lär icke heller ha gjort detta i år, vadan frågan sålunda för denna gång fallit.

Ang. infö-
rande av
öppen omröst-
ning i riksdä-
gens kamrar.
(Forts.)

Jag inskränker mig därför, herr talman, till att yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övertvägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej. har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Omröstningen utföll med 118 ja mot 59 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 17.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr *Lithander*, som yttrade: Herr talman! Jag anhåller att hos dem det vederbör få efterlysa 1918 års lagtima och även 1918 års urtima riksdagars inbundna protokoll, vilka riksdagens ledamöter ha behov av att erhålla i god tid tillika med register. Vi ha nu hunnit till den 2 april och ha ännu ej tillgång till dessa böcker. Vi stå nu inför en helt säkert mycket arbetsam tid under riksdagen med forcerat arbete och många uppgifter, som vi skola försöka ha färdiga till något så när rimlig tid i maj månad. Då synes det mig vara än mer önskvärt, att den lättnad, som tillgång till riksdagsprotokollen innebär, även beredes riksdagens ledamöter.

Jag har begärt ordet för att med herr talmannens tillstånd göra denna erinran.

§ 18.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herrar *Olsson* i Ramsta och *Runefors*:

nr 390, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 373, angående beredande för år 1919 av ytterligare tillfällig löneförbättring åt statens folkskolinspektörer; och

nr 391, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 326, angående tillfällig lönereglering under år 1919 för vissa befattningshavare å ordinarie stat inom den civila statsförvaltningen ävensom angående förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom samma förvaltning samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel;

herr *Bengtsson* i Norup m. fl., nr 392, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 226, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer m. m.;

herrar *Bengtsson* i Norup och *Jönsson* i Revinge, nr 393, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 345, med förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m.;

herr *Källman* m. fl., nr 394, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 259, med förslag till förordningar om ändring i vissa delar dels av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt, dels ock av förordningen samma dag om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering;

herrar *Welin* och *Bengtsson* i Norup;

nr 395, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 338, angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid folkhögskolor samt statsunderstöd åt nämnda skolor; och

nr 396, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 265, angående anslag till lantbruksskolor, lantmannaskolor och lanthushållsskolor; samt

herr *Welin* m. fl., nr 397, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 336, angående ombildning av vissa pensions- och ålderdomsunderstödsanstalter till en statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 19.

Till bordläggning anmälades:

första lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet samt till lag om ändring i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper; och

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i *Andra kammarens protokoll 1919. Nr 31.*

anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt skoldistrikt av rätt till statsbidrag för folkskoleväsendets allmänna driftkostnader m. m.; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckta motioner dels om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ingripande från statens sida till förhindrande av spel om penningar och penningars värde, dels om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till stävjande av kortspel;

nr 6, i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning, avseende att bereda skogsägare tillfälle att ställa skogsfastighet under offentlig myndighets kontroll;

nr 7, i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i entreprenadsystemet; och

nr 8, angående uppflyttning av yrkesinspektionens befattningshavare i högre klass i resereglementet.

§ 20.

Justerades protokollsutdrag.

§ 21.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Hammarskjöld</i>	under den 7 april,
» <i>Bäckman</i>	» 7 dagar fr. o. m. den 9 april,
» <i>Bergström</i> i Högsön	» 11 » » » 5 »
» <i>Olsson</i> i See	» 4 » » » 5 » och
» <i>Nilsson</i> i Malmö	» 3 » » » 3 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2,39 e. m.

In fidem
Per Cronvall.